

D

141

a

AZ ORSZ. M. KIR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA

ÉVKÖNYVE

AZ 1908—1909. TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:

VÁRDAI SZILÁRD

IGAZGATÓ-TANÁR.

BUDAPESTEN,

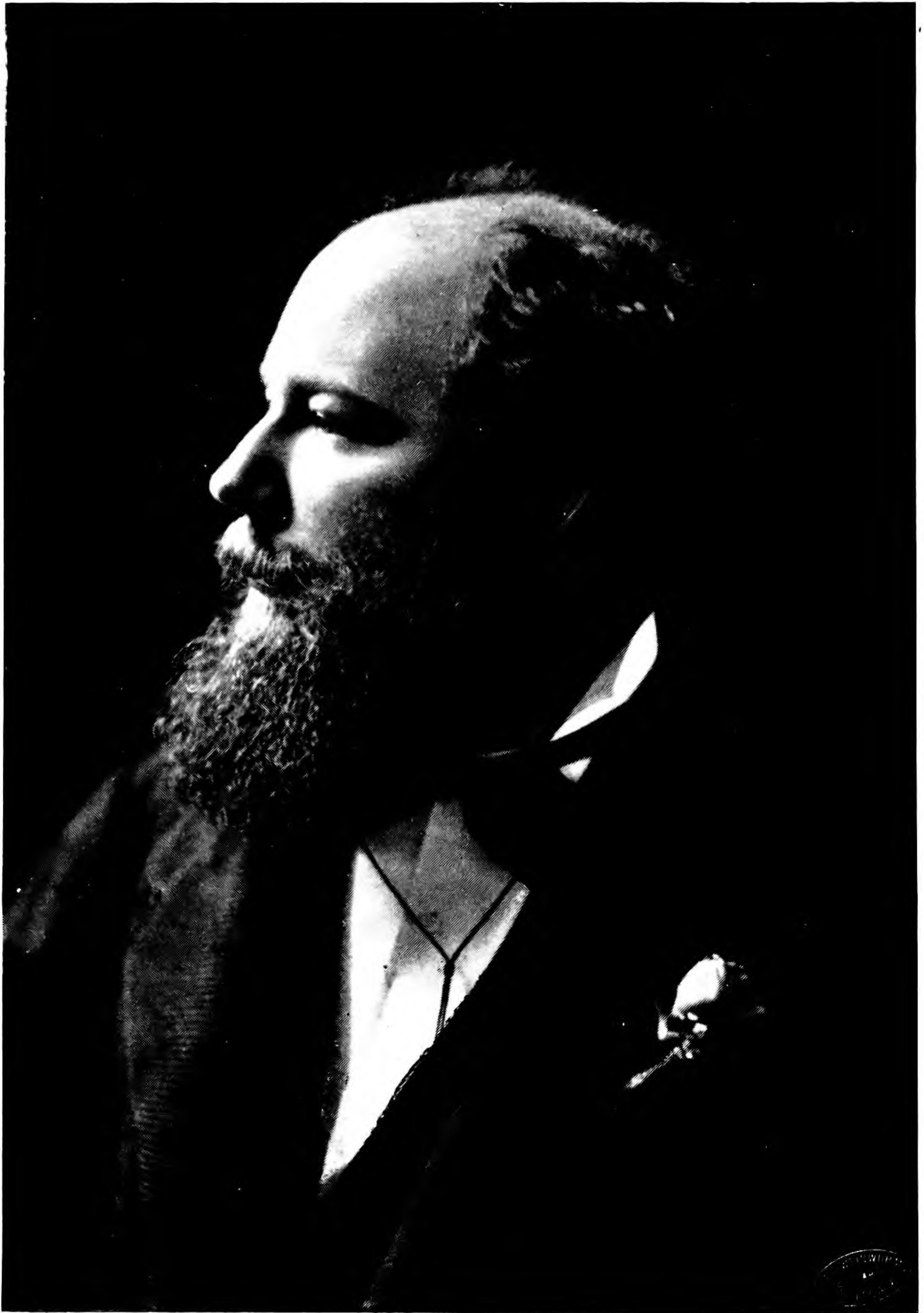
IFJ. KELLNER ERNŐ KÖNYVNYOMDÁJA

1909.

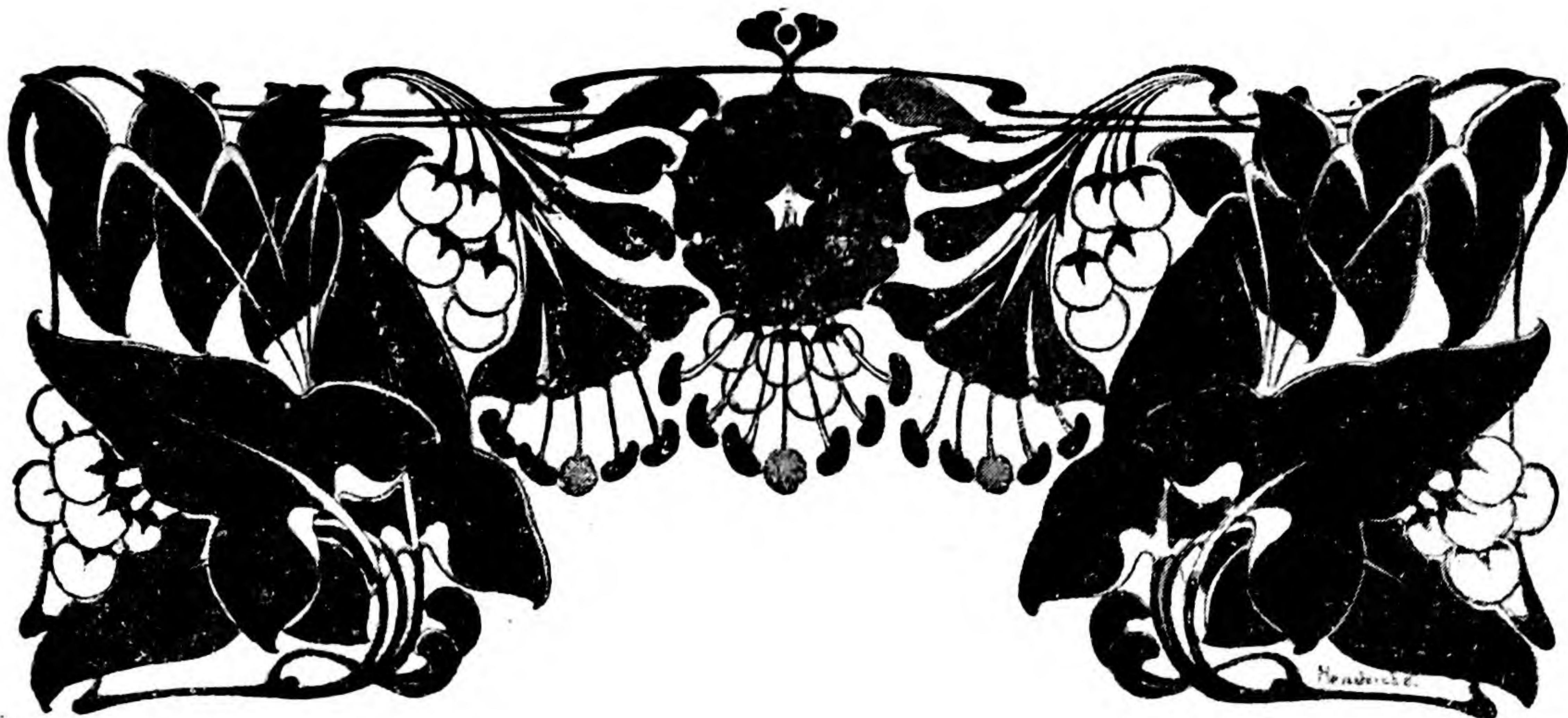

I.

MORELLI GUSZTÁV.

1848—1909.

MORELLI GUSZTÁV sírhantjára tiszteletteljes kegyelettel teszi le a gyászfátyolos babérkoszorút a Képzőművészeti Főiskola is. Induló fejlődése összefügg MORELLI nevével, ki első tanári testületének egy évtizednél hosszabb időn át buzgó és lelkes tagja volt. Mint a fametszőszakosztály vezetője sorsszerűen éppen azon helyiségekben kezdte meg művészpédagógiai működését, melyeket jelenleg a szélesebb programmal létesített grafikai osztály vesz igénybe. Az intézet alapításától kezdve az 1883-ig évig tanította itt a sokszorosító fametszetet, a kszilografiát, a szakosztály azután az Iparművészeti Iskolához lett csatolva, melynek keretébe harmonikusabban tudott beilleszkedni. Ott kifejtett huszonöt esztendő, fáradhatatlan működésének eredményeiről az Iparművészeti Iskola ezidei értesítője kimerítően emlékszik meg. De bár e tanintézetnek szentelte munkásságának legjavát, a Mintarajziskola és Rajztanárképző első

éveinek küzdelmes története szintén hálás kegyelettel fogja mindvégig megőrizni MORELLI nevét, mely a magyar sokszorosító fametszetnek úgyszólván egész történetét jelenti.

Ha MORELLI GUSZTÁV életének művét fejlődésében végigkísérjük, nyilvánossá lesznek előttünk a fametszés művészetének az elmúlt század második felében rohamosan egymásra torlódó fázisai, önmagából növekvő művészi organizmusa. A technikának változatai mind nagyobb kifejező képességet, mind szélesebb tért hódítanak. A kszilografiának e fejlődését a múlt század közepe táján a szemlélés, a képbeli közlés után hirtelen felébredő vágy ösztönözte, mely az illusztrált folyóiratok megszületésének is okozója lett. Ez a vágy kényszerítette térhódításra és erőfeszítésre. Hogy hazánkban e fejlődés miként ment végbe, annak MORELLI művei nyílt képét adják. A fakszimilmetszet finomodni kénytelen. E komplikált technika még kezdetleges volt és csak durvább, esetlenebb vonalhálóra képes, mely a szem mai nézőpontjánál szokatlanul messzebb távolságon „ment össze“ egységes, zárt tónusokba. Lassan-lassan fejlődött kifejező képességének koncentrációja, bizonyos empirikus kézügyesség, szemérzékenység, mely szubtilisabb hatásokra képesített. A sokféle vastagabb és vékonyabb, dagadó és fogyó, fekete-fehér vonalszisztémák variációja bővül, gazdagodnak a kereszteződések, melyek pontokra tépődve puhítják a vonaltalálkozások kicsendülését és oly gyöngéd nűánszokra képesítik a faduczot, a milyeneket alig várhattak tőle. A hetvenes évekig a kszilografus nehéz, szép szerepe még sok szabadságot és egyéniességet jelenthetett, a fametszet művésze önálló műfordító volt, nevesebb képviselője nem is számos. Mennél inkább tökéletesedett a fametsző, annál intimebb és közvetlenebb lett a viszony közötte és a rajzoló művész között, kinek művét a fára vitte át, akár ha mint fakszimilmetsző a rajzoló által egyenesen a faduczra odavetett faeredetét véste, akár ha festményt transzponált sajátos, önálló érzéssel.

Egy újítás, mely a hetvenes évek közepe táján e téren forradalmat idézett elő, lett látszólag segítőtársa, valóságosan művészeté-

nek megölője: egy találmány, mely által lehetséges lett az eredeti festményt vagy a rajzot fényképezés segítségével a faduczra rögzíteni. E kényelmes újítás képessé tette a fametszőt arra, hogy fáradhatatlan türelemmel a festmény összes tónusskáláit, az ecsetmozgást, sőt a festék testét, váratlan véletlenségeit híven követhesse. Segítségével különösen az amerikai fametszet hihetetlen virtuozitásig fejlődött. De ez már csak tisztán formális fejlődés volt, mely külsőleg minél tökéletesebb lett, annál inkább rejtette a belső hanyatlás csiráit, elhomályosította a fametszet művészies öntudatát, elfelejtette vele anyagiasságának törvényeit és határait. E kecsegtető, majdnem gépies készség terén a nemsokára felbukkanó cinkmagasedzés és főleg a nyolczvanas évek óta az autotipia sikeresen fölvtették vele a harczot s mindinkább kiszorították birodalmából. Az emberi kezét, mely lassan, gondosan, érzéssel teljesen végezte lelkiismeretes munkáját, a precíz, közömbösen tökéletes fotomechanika kezdte pótolni, lassan egészen fölvtotta, ma már elenyésző kivétellel a folyóirat- és könyvillusztráció egész széles területét dominálja.

Ezt a birodalmat nem is fogja többé visszahódíthatni. A folyóirat mint a korszellem hű tükre és éber kísérője ma sokkal aktuálisabb, sokkal lüktetőbb életre van hivatva, semhogy a gyors fotomechanikát nélkülözhetné, mely különben is aránylag oly tökéletes és finomult lett, hogy a kényesebb igényeket is kielégítheti. Bár a fénykép és a mechanikus edzés sem csalhatatlan és indifferens, hideg, metallikus megjelenése úgyszólván csakis adatokat nyújt, melyeket a szemlélet épp oly hűvösen vesz tudomásul. Ma a folyóiratot csak átlapozzuk, nem mélyedünk bele, a szemet nem érdeklik az egyforma fény- és árnyékhatások, a fémklisé alig nüanszirozó fátyolos valőrjei. Öntudatlanul is visszavágyunk a fametszet intimitásai, egészséges fehér-feketéi, szeretetteljes elmélyedése, tudatos közvetítése után.

Az újabbkori fametszet e föl- és aláhullámzó története magyarázza MORELLI GUSZTÁV művészi pályájának dicsőségét és tragikumát. Ő, ki 1848-ban született, itthon HUSZKA és RUSZ fametsző

intézeteiben alig ismerhette meg a fametszést másnak, mint ipar-ágnak. Érzésének finomulását, szemének érzékenységét, kezének training-jét a külföldön töltött éveknek köszönhette, hová a kormány ösztöndíjjal küldötte ki. Páris volt első állomása, hol LAPLEN, HYLDIBRANDE, RODOLF voltak mesterei. Nevöket már régen a feledés fátyola födi, inkább fametsző intézetek vezetői, mint fametsző művészek lehettek. Náluknál valószínűleg jobban érdekelhették a fiatal MORELLI-t az 1843-ban megindult „*L' Illustration*“ fametsző gárdája, a „*Journal pour tous*“ metszői és főleg a GUSZTAVE DORÉ körül csoportosult kszilografusok, kiket teatrális, izgatóan színes illusztrativ genialitása fejlesztett és előbbrevitt, soraikban a kongeniális HÉLIODOR PISAN és PANNEMAKER: a BALSAC „*Contes drôlatiques*“-jeinek, DANTE „*Inferno*“, „*Purgatorio*“ és „*Paradiso*“ műveinek, a nagy Biblia-kiadásnak elsőrangú metsző művészei. Temperamentumos, szenvedélyes tehetségek, egyénies műfordítók voltak, kiknek kedvök telt a DORÉ-féle nagy árnyéktömegek és fényfelhők effektusaiban, a közöttük hullámzó vonalmeneteknek mozgalmasságában. Itt sajátíthatta el MORELLI a szürke közép-tónusok gyöngéd kezelését, melyeket előtte senkisé is volt képes nálunk a faduczból kicsalni. Londonban, a hová átköltözött, hűvösebb miliő vette körül, de az angol fametszet, mely híven megőrizte nagy újítójának, BEWICK-nek tradícióit, érzékenyebb és fegyelmezettebb volt a fakszimilben és különösen a kurta, fehér vonal-szagatásban bámulatosan fejlett. Az „*Art Magazine*“, a „*Quiver*“, „*Good Woods*“, az „*Illustrated London News*“ és a „*Graphic*“, melynek műintézetében HAWARD oldala mellett MORELLI szintén dolgozott, bő anyagot nyújtottak a fejlődésre. Lipcse volt utolsó külföldi tartózkodó helye, akkor a KUGLER-féle MENZEL-kiadás remek fakszimiljeinek megjelenő helye, hol a „*Leipziger Illustrirte Zeitung*“ intézetében WEBER vezetése fejlesztette művészetét. 1872-ben azután hazakerült s itt tevékenységének gazdag, hálás tér nyílt meg. TREFORT minisztersége alatt szervezte a Mintarajziskola és Rajztanár-képző fametsző szakosztályát, és annak vezetése is őrá bízott.

Még külföldi tanulmányútja előtt kezdette volt meg ORBÁN BALÁZS „A Székelyföld leírása“ című munkájának illusztrálását. Visszatérve újból foglalkozik vele, a „*Vasárnapi Ujság*“ pedig magyar festők művei után készült, szebbnél-szebb fametszeteinek egész sorozatát hozza. PETŐFI gyönyörű, első díszkiadásához is ő készíti a faduczokat, KELETY, THAN, JANKÓ, MÉSZÖLY és GREGUSS rajzairól. A hetvenes évek közepétől fogva illusztrált folyóiratainknak, tankönyveknek és szakmunkáknak mind az ő vésője adja meg a művészi nivót. Legnagyobb vállalkozása az „Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képben“ című ismert díszmű magyar részének fametszetsorozata volt, mintegy másfélezer ducz. E kiadásnál már tanítványainak egész gárdája segédkezett: BÁLINT BENEDEK, BAJKOVETZ MIHÁLY, BUGARSZKY EMIL, ENDLICH JÓZSEF, FOLTZ PÁL, LIBELT JÓZSEF, RAUCHBAUER KÁROLY, NÁDAS DÉNES, PÁSZTOR JÓZSEF és mások.

Fametsző működésének széles terét, fáradhatatlan tevékenységét jellemzi egyéb műveinek hosszú sorozata: 1873 óta az állami értékpapírok és bélyegek fametszetű kivitele, az 1885-iki országos kiállítás nagy oklevele, ZICHY MIHÁLY-nak az „Aradi vértanúk albumá“-hoz rajzolt allegóriájának 46—64 cm. nagyságú pompás fakszimilmetszete (1891), a FESZTY-féle körkép, amely eddig a legnagyobb 4 m. 25 cm. széles fametszet (1894). A m. kir. posta megbízásából levelező-lapok céljaira 10 színes fametszetet csinált újabb magyar történelmi festmények után. Ugyancsak színes fametszetet csinált NÁDLER RÓBERT-nek a budai várpalotát ábrázoló vízfestményéről, továbbá VÁGÓ és BENCZÜR rajzairól, amelyek a milleniumi kiállítás diplomáinak készültek s egy öt színben készült műlapja mutatja az iparművészeti múzeum egy értékes műtárgyát. Elkészítette a milleniumi kiállítás összes pavillonjainak látképét tartalmazó díszmunka fametszeteit. E műve nem került könyvárusi forgalomba, összesen csak 100 példány jelent meg belőle, a benne levő metszetek száma körülbelül kétszáz. Említhetők még a milleniumi tornaünnepély nagy oklevele, a SIMONYI-féle

néprajziskolai földrajz, GERELY JÓZSEF képes bibliájának nyolczvan oldalt betöltő metszetei, a Szent István-Társulat megbízásából (1899) falusi népiskolák számára készült metszetek különböző rajzok és festmények után.

A Múcsarnok ez év tavaszán rendezett nemzetközi grafikai kiállításán szerepelt utoljára ZICHY után készült mintaszerű metszeteivel. Külső elismerésben nem volt hiánya, 1902-ben a Ferencz József-rend lovagkeresztjével lettek kitüntetve művészi érdemei, pedagógiai működése pedig az Iparművészeti Iskola igazgató címével. Meghalt márczius hó 21-én. Öreg, hű mesterével a magyar kszilografia géniusza szintén örök álomra húnnya le szemét.

Olgyai Viktor.

II.

AZ ÉV TÖRTÉNETÉBŐL.

A)

A képzőművészeti főiskolára vonatkozólag.

MORELLI GUSZTÁV-nak, az iparművészeti iskola igazgatótanárának f. évi márczius hó 21-én történt halálával a magyar grafikát ért nagy veszteség gyászba borította főiskolánkat is, mivel nemcsak a művész elhúnytát gyászolja őszintén, hanem tanári karának egyik úttörő tagját, aki főiskolánknak keletkezésétől kezdve két évtizednél hosszabb ideig közbecsülésben álló, mindenki által szeretett tagja volt.

Főiskolánk megnyitási évében az 1871/2. tanév folyamán az intézet keretében szervezett fametszészeti szakosztálynak ő volt a vezető szaktanára, aki ifjú lelkesedéssel, rendkívüli ügybuzgalommal és áldozatkészséggel két éven át teljesen díjtalanul tanította a *Xilografiát*, amennyiben segédtanári minőségben a fametszészeti szakra intézetünkhöz csak az 1873. évi május hó 27-én 11723. sz. rendelettel neveztetett ki. Szakosztálya ugyan már 1883-ban az orsz. iparművészeti iskolához csatoltatott, de intézetünk tantestületétől tényleg csak 1896-ban vált meg véglegesen, midőn az

iparművészeti iskola új tanépületébe költözvén, annak vezetését főiskolánk igazgatóságától FITTLER KAMILL vette át.

A szép emlékű néhai MORELLI GUSZTÁV ifjúkori, a 70-es évekből való arczképének bemutatására és művészetének méltatására *Évkönyvünk* első lapjait szenteltük.

*

Képzőművészeti iskoláinknak, nevezetesen az *I. és II. festészeti mesteriskolának*, a *szobrászati mesteriskolának*, a *női festőiskolának* egyesítésével, illetőleg eme iskolák adminisztratív ügyeinek a *képzőművészeti főiskola* központi igazgatóságába való bekebelezése által, megtörtént az első jelentékeny lépés a hazai képzőművészeti oktatásnak egységes irányban való fejlesztésére.

Az egyesítéssel szükségessé vált a *művészképzésre* vonatkozó egységes szabályzat elkészítése. Az igazgatóság az összes érdekelt felek hozzájárulásával már a jelen tanév folyamán fölterjesztette a magas tanügyi kormányynak az elkészített szabályzatot; ugyanezt a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr, 1909. évi 15989. sz. rendeletével jóváhagyta.

Szabályzatunknak a *Rajztanárképzésre* vonatkozó része fő rendelkezéseiben érintetlen maradt; némi módosítás csak annyiban történt, hogy míg eddig a polgári iskolai rajztanítójelöltek a középiskolai rajztanárjelöltekkel közös tanfolyamon képeztettek, az 1908/9-iki tanévtől kezdődőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 142.496/1908. számú rendelete alapján a *Rajztanárképző főiskolán* a polgári fiúiskolák igényeinek megfelelő önálló tanfolyam szerveztetett. (A polgári iskolai *rajztanítónő*-jelöltek képzése mint eddig, úgy ezután is önálló tanfolyamokon főiskolánkon történik.)

A fent említett polgári iskolai új önálló tanfolyamra az 1908/9. tanév elején 10 jelölt vétetett fel, ezek specziális céljuknak megfelelő képzésben részesültek

Intézetünk, mely az 1871. évben keletkezett, a rendelkezésre bocsátott csekély eszközökkel első sorban arra törekedett, hogy középiskoláink szakképzett rajztanárokkal legyenek ellátva. De becsületesen igyekezett megfelelni ráruházott másik feladatának is: a polgári rajztanító és tanítónő képzésnek. Mindazt, ami a szakszerű kiképzést előmozdíthatja, intézetünk immár 38 éves fennállása alatt lassanként beszerezte.

Hogy mégis *rajztanító* és *rajztanítónői* hiányról lehet szó, ennek ha nem is egyetlen, de a legfőbb oka az, hogy az intézet, illetőleg a rajztanár- és tanítóképzés belső, erőteljes fejlődésével a külső fejlődés nem tarthatott lépést. Habár főiskolai épületünk a lehetőség szerint az 1896. évben kibővített, habár azóta is minden, korábban a tanítás céljától elvont, de e célra alkalmas helyiség (pl. igazgatói lakás) felhasználtatott, — a rajztanárképzéssel párhuzamos művészképzés is sok helyet igényelvén, — sohasem vehettünk fel annyi növendéket, amennyi a szükségnek megfelelt volna. Csak annyi volt mindig felvehető, amennyinek szakszerű kiképzésére elégséges hely és tanerő állott rendelkezésére.

Ily módon mennyiségre a rajztanító- és tanítónőképzés nem volt megfelelő; de a képzés és képesítés minősége, megnyugvással állíthatom, a követelményeknek teljesen megfelelő.

Megerősít e meggyőződésemben a külföldi szakkörök egyhangú elismerése, melyet rajzoktatási kongresszusokon és kiállításokon tanmenetünk bemutatásával kivívtunk. Ez elismerés nem mindig csak a kiállított tárgyak megszemléléséből származik; igen gyakran keresik fel intézetünket külföldi iskolák igazgatói, tanárai, akik rajztanárképzésünk beható tanulmányozása alapján mondottak elismerő ítéletet képzési módunkról.

Ha tehát hiányról van szó, az nem a dolog érdemére, a képzés minőségére vonatkozik; ez sértetlenül fentartandó s az a niveau, melyet a rajztanár- s tanítóképzés terén elértünk, alább nem szállítandó, nem is szállítható, az újabb kor jogos igényeivel szemben.

A rajztanítóhiányon csak egy módon lehet segíteni; nem az igények leszállításával, amit az oktatás sínylene meg, hanem módot adni főiskolánknak, hogy a szükséghez képest több rajztanítójelöltet vehessen fel.

Az igazgatóság mindent elkövet a rajztanító- és rajztanítónőjelöltek számának emelhetésére. Amint már említettem az 1908/9. tanévben megnyílt a polgári iskolai rajztanítójelöltek első külön tanfolyama, jövőre a 2-ik évfolyam nyílik meg és így tovább, úgy hogy már három év múlva nagyobb számú polgári iskolai rajztanítójelölt nyerhet képesítést.

A rajztanítónőjelöltek a jövő 1909/10. tanévre szintén nagyobb számban fognak felvétetni s így e hiány megszüntetésére is megfelelő intézkedések történnek.

Meg kell itt emlékezni arról a tanügyi mozgalomról, mely a kézimunka- és rajztanítónői képesítésnek egyesítését, illetőleg egyiknek a másikkal való kiegészítését vette célba.

A polgári iskolában a rajzi órák száma csekély lévén, a csak négy osztályból álló polgári leányiskolákban egy rajztanítónő csak a rajztanítással elég elfoglaltságot nem talál. Tekintve a rajzolásnak a nőképzésre való nagy fontosságát, ezen legtermészetesebben a rajzórák számának szaporításával lehetne és kellene is segíteni, mert tekintve a rajzolásnak természetét, heti pár óra alatt eredményt elérni nem is igen lehet.

Amennyiben azonban a polgári leányiskolák tantervének megváltoztatása nehézségekbe ütköznék, bele lehetne nyugodni abba, hogy a rajztanítónők képesítése egészítették ki még a kézimunka tanítónői képesítéssel, de semmi szín alatt nem lehetne belenyugodni — még csak átmeneti intézkedés formájában sem — abba, hogy a kézimunka tanítónői képesítés, mely csak három tanulmányi évet igényel, a rajz tanítására is jogosultságot adjon.

A rajztanítónőknek képzése úgy rajzi, mint pedagógiai tekintetben teljes. Természetes tehát, hogy mindazt, ami az állami polgári iskolai tanítóképző intézetek tantervében a kézimunka tanítónők rajzanyagára elő van írva nem 3, hanem 4 évi tanfolyam alatt jóval nagyobb mértékben, teljesebben tanulják és gyakorolják. Tanulnak azonkívül egyebet is; mintázást, továbbá iparművészeti rajzot és tervezést, ahol a fő, a textilanyagok tanulmányozása eredeti kézimunkák felvétele és tervezése. Azonkívül nemcsak rajzban, de gyakorlati kivitelben is foglalkoznak: bársonyégetés, bőrdomborítás, bőr- és selyembatik- stb. munkákkal és saját terveik alapján készült műveikkel a hazai és külföldi kiállításokon egyaránt nagy elismerést vívtak ki s nemcsak hazánkban, hanem külföldön is vevőkre találtak.

Ezzel a többlettel szemben maradna amott a kötés, horgolás, fehérneművarrás stb. általános női kézimunkák, melyeknek ismeretét rajztanítónőjelöltjeink túlnyomó része hazulról hozza. Maradna tehát ezeknek szakszerű gyakorlása, a felsőruha-szabás és -varrás tanulása. Minden egyebet, ami a kézimunka-tanítói képesítő vizsgálaton tantárgy, iskolánk tanterve felölel. Ami természetes is, minthogy a női kézimunka jó részben nem egyéb, mint a tűvel való rajzolás; miért is külföldön, ahol kézimunka taníttatik, fősúly a rajzra van fektetve. Abból a célból tehát, hogy rajztanítónő-jelöltjeink a kézimunka

tanítónői képesítést is megszerezhessék, amennyiben a vallás- és közoktatásügyi miniszterium azt megengedi, a jövő 1909/10. tanévtől kezdve rajztanítónő-jelöltjeinknek oly órarendjük lesz, hogy módjukban fog állni valamely megfelelő intézetben a kézimunka tanításhoz szükséges tárgyakat megfelelő óraszámában gyakorolni.

*

A tanári testület létszámában az 1908/9. tanév folyamán csak annyiban történt változás, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. évi márczius hó 27-én 15.990 sz. rendeletével BOSZNAY ISTVÁN festőművész, okl. rajztanárt, a debreczeni ref. főgimnázium volt rajztanárát állami középiskolai rendes tanárrá kinevezni s egyidejűleg állandó szolgálattételre főiskolánkhoz berendelni méltóztatott.

A képzőművészeti főiskola és azzal immár egyesített festészeti és szobrászati mesteriskolák, valamint a szintén beolvasztott m. kir. női festőiskola akadálytalan működésének biztosítása, az általános tanítás, rend és fegyelem ellenőrzése, e művészeti iskolák gazdasági ügyeinek zavartalan ellátása legalább egy teljes erőt kíván, mert mindezen ügyek szakszerű és pontos kezelésétől függ nagyrészt az oktatás sikere is. Evégből mint a képzőművészeti főiskola igazgató-tanára a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 60.675/909. számú rendeletével előadások tartásának kötelezettsége alól folytatólagosan a jövő 1909/10. tanévre is felmentést nyervén, főiskolánkon épen olyan tárgyak tanításánál mutatkozott hézag, amely tárgyak tanítására BOSZNAY ISTVÁN, mint okl. rajztanár és festőművész kiválóan alkalmas

*

Hazai rajzoktatásügyünk fejlődésére is jelentőséges mozzanatként jegyezhetjük fel azt a tényt, hogy a jelen tanévben vette kezdetét a tanítóképzői rajztanárjelöltek kiegészítő tanfolyama. Eme tanfolyam szervezése alapján megoldást nyert a *tanítóképző-intézetekre jogosító rajztanári oklevelek* megszerezhetésének kérdése.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 75069/1907 sz. rendeletével jóváhagyott szabályzat alapján az 1908/9-iki tanévre most első ízben vétetett fel három tanítóképző-intézeti rajztanárjelölt eme tanfolyamra.

Minthogy mind a három jelölt polgári iskolai rajztanítói

képesítéssel bírt, leglényegesebb része a jelölteknek *rajzpedagógiai* elfoglaltsága volt, amely idejüket majdnem teljesen elfoglalta.

A jelöltek kötelesek voltak a tanítóképző-intézetek teljes rajz-tananyagát, a fennálló tanterv és utasítás szerint tanmenetszerűleg rajzlapokban feldolgozni.

Ez a feldolgozás történt pedig oly módon, hogy a készített rajzfeladatok összeállítása, menetei, kiviteli módja és technikái a tanítóképzőben készítendő rajzokéval megegyezik. Vagyis a rajz-sorozat világos és mintaszerű képét adja a tanítóképző-intézet rajzi menetének. Ezeknek a feladatoknak elkészítésénél természetesen figyelembe kellett venni a rajzra fordítható időt és a tanítványok átlagos, normális képességét, mert ezen kell logikusan minden tantervnek fölépülnie.

Ezenkívül ugyanilyen értelemben el kellett készíteniök az elemi iskolának a hivatalos tanterveknek megfelelő rajzmenetét, amelyet a tanítóképző-intézetekben a tanítójelöltekkel megismertetni s velük feldolgoztatni hivatva lesznek.

A három tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltnek külön műterem állt rendelkezésére, emellett rendelkezésükre és használatukra állottak a rajzszerterek gazdag modell-gyűjteményei, különböző tanmenet gyűjtemények és az országnak a maga nemében egyedüli, minden kívánalmat kielégítő rajzi szakkönyvtára.

Munkálkodásukat ezen a kedvező feltételek mellett állandóan szaktanárok irányították és pedig úgy a szakszerű művészeti munkálkodásukat (alakrajz és festést, alakrajzi mozdulatkompozíciót, iparművészeti tárgyak tervezését stb.), mint a rajzpedagógiai dolgozataikat; az utóbbit illetőleg a rajztanárképzővel kapcsolatos gyakorló-iskola tanárának ellenőrzése alatt állottak.

Részt vettek ezen munkálkodásuk mellett azokon a rajzpedagógiai előadásokon is, melyeket ugyancsak a gyakorló rajziskolával kapcsolatban a különböző iskoláknál működő rajzoktatók tartottak.

Ezenkívül a szabályzatban előírt gyakorlati tanítást az I. ker. állami polgári tanítóképzővel kapcsolatos tanítóképzőben teljesítették s ugyanott módszeres értekezleteken vettek részt s a szociológiai előadásokat hallgatták.

*

A *rajztanárképző főiskolával* kapcsolatban levő „*Gyakorló rajziskolának*“ a lefolyt 1908/9. tanévben két osztálya volt, egy

a lányok számára, ennek volt 16 tanulója és egy a fiúk számára, ennek volt 30 tanulója.

Minden osztályban képviselve voltak a kezdők úgy, mint a haladók. A lányok osztályában az elemitől a felsőbb leányiskola VI. osztályáig, a fiúknál az elemitől a középiskola VIII. osztályáig minden fokozat előfordult.

Az évközben elmaradt tanulók a fölös számban jelentkezett, előjegyzett tanulók által azonnal pótolhatók voltak.

A gyakorló rajziskolával kapcsolatos tanmenet bemutató előadás a lefolyt évben három tartatott meg, meghívott rajztanárok által.

DÖRRE TIVADAR 1909 április 27-én ismertette a reáliskolák tantervét s általa feldolgozott tanmenetét, szertárát és rajztermét és annak felszerelését.

SZMETENA ÁGOST 1909 május 11-én mutatta be gimnáziumi tanmenetét, ismertette a tantervet és az azzal kapcsolatos tudnivalókat, kiterjeszkedve a rajzterem, a szertár és a műtörténelmi szemléltető taneszközökre és azok kezelésére.

HOLLÓS KÁROLY 1909 május 8-án tartott *rajzpaedagógia* előadást a felsőbb leányiskolákról, kiterjeszkedve a lányiskolák különféle fokaira és fajaira, bemutatva a leányiskolákban elérhető eredményt.

*

Főiskolánk a múlt évi londoni magyar kiállításon a *Grand Prix* kitüntetést nyerte el s a III. nemzetközi rajzoktatásügyi kongresszuson *rajztanárképzőnk* legnagyobb elismerést aratott. Utóbbi a lefolyt tanévben részt vett a leedi és dublini *rajzpedagógiai* kiállításon az eddiginél nem csekélyebb sikerrel.

Ez alkalmából az Angol Rajztanárok Egyesületének egyik kiváló tagja az egyesület szaklapjának f. évi 11. számában a különböző országok rajztanárképzését ismertette és bírálgatva, végül kijelenti, hogy a *legtökéletesebb* módszer, amiről a III. nemzetközi rajzoktatásügyi kongresszus tudomást vett, a *Magyar Kir. Rajztanárképző Főiskolán* van.

A számos többi elismerő nyilatkozat közül, mint kulturális viszonyainkat jellemző tényképen csak a „Verein für Zeichen und Kunstunterricht in Elsass-Lothringen“ elnökének FRANK RUDOLF festőművész tanárnak f. évi márczius hó 10-én igazgatóságunkhoz intézett leveléből a következőket idézem:

„Besonders lehrreich ist für mich die Art und Weise, wie bei Ihnen die jungen Zeichenlehrer ausgebildet werden und man darf wohl sagen, dass diese Ausbildungsart den möglichsten Grad von Vollkommenheit erreicht hat. Leider haben wir hier und in ganz Deutschland dieser Einrichtung nichts Ebenbürtiges an die Seite zu stellen: wir müssen uns vielfach mit unzulänglichen Mitteln behelfen und die Folge ist, dass der Zeichenunterricht unserer Schulen hinter denjenigen Ihres Landes zurückbleiben muss. Es wird noch längere Zeit bedürfen, bis es uns gelingen wird, das Vorbild Ungarns zu erreichen.“

*

A tél folyamán a *Városligeti Műcsarnokban* rendezett nemzetközi grafikai kiállítás magyar sokszorosítások csoportjának anyaga túlnyomó részben főiskolánk grafikai osztályából került ki, ugyancsak ezen szakosztály niveaujának fokozatos emelkedéséről tanúskodva. Ezen kiállítás aquarell csoportjában VIDA ÁRPÁD, főiskolánk továbbképző okl rajztanár növendéke által kiállított önarcképe a *Szép-művészeti Múzeum* képgyűjteménye számára vétetett meg.

Az *iparművészeti gyakorlati* külön női tanfolyam növendékei főleg bőrbatik munkákkal a következő kiállításokon szép sikerrel vettek részt:

Az *Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat* 1908. évi karácsonyi és az 1909. évi tavaszi tárlatain, az „*Uránia*“ műkereskedésben, a „*Műhely*“ által rendezett tárlaton, az „*Union Centrale des Arts decoratifs*“ által *Párisban a Palais des Louvre, Pavillon de Marsanban* rendezett női iparművészeti kiállításon, ahol növendékeink *elsőrendű* érmet nyertek. Részt vettek továbbá a f. évi *veneziai nemzetközi* művészeti kiállításon is. Ez utóbbi tárlaton bemutatott munkák közül egy bőrbatikus névjegytartó a *római „Museo artistico, industriale“* gyűjteménye számára vétetett meg.

A szokásos ifjúsági kiállítás rendezését rajztanárjelölt- és művésznövendékeink a f. tanévben sem mulasztották el, sőt eme kiállításnak erkölcsi és anyagi sikere az előző évek eredményét jóval felülmúlta.

Nyilvános iparművészeti pályázatokon rajztanárjelölt növendékeink a lefolyt tanévben is szép sikerrel vettek részt. Többek között a *Temesvári Iparkamra* által oklevélre hirdetett pályázaton az első 200 koronás díjat BERON GYULA, a második pályadíjat

KÖVESDY GÉZA rajztanárjelölt nyerte meg. Az *Iparművészeti Társulat* által hirdetett egyik pályázaton az első díj nyertese KRON JENŐ, a grafikai osztály növendéke lett.

A *Műbarátok Köre*, művészi levelező-lapokra kiírt pályázata alkalmával 100—100 koronás díjban részesültek a következő rajztanárjelöltek: BOTTKA MIKLÓS, IFJ. BRÜNDL ÖDÖN és TICHY KÁLMÁN.

Főiskolánk ifjúsági kiállítása plakátjára hirdetett pályázaton az első díjat SZALAY GYULA rajztanárjelölt nyerte.

*

Az *Orsz. Képzőművészeti Tanács* által a f. évben hirdetett állami ösztöndíj pályázat alkalmával főiskolánk egyik művésznövendékének 1200 K., két növendéknek 1000—1000 K. és egynek 800 K. ösztöndíj adományoztatott. Volt növendékeink közül egy továbbképző okl. rajztanár 1600 K. és egy művésznövendék 800 K. ösztöndíjban részesül.

A Fraknoi-féle egyházfestészeti nagy római ösztöndíjat, továbbá a gróf Andrássy Dénes és neje, Francziska grófné-féle 4200 koronás állatfestészeti ösztöndíjat jelenleg szintén egy-egy okl. rajztanár, volt növendékünk élvezi.

Szakszerű kalauzolás mellett építészeti, iparművészeti és tájképfestészeti tanulmánykirándulások, mint a múlt években, most is rendezettek.

A múlt évben szervezett *Diákasztal* a lefolyt tanév eleje óta zavartalanul és szépen működött, az ifjúság hálája kíséri azokat, akik lehetővé tették, hogy olcsó pénzért — a szegény szorgalmas növendékek pedig ingyen vagy féldíjért — tisztességes ételmezésben részesülhetnek.

A *Diákasztal* 1908. évi október hó 13-án a főiskolánkkal adminisztratív egyesített m. kir. *II. festészeti mesteriskola* tanépületében (VI., Bajza-utca 23) vette kezdetét. Eleinte csak 24 ingyenes és 4 féldíjas ebéd szolgáltatott ki, később, mikor a rendelkezésre álló helyiségek kibővültek s szükségessé vált nagyobb konyha és étkező helyiségek teljesen berendezettek, az étkezők száma még az I-ső tanfélévben 48-al szaporodott

A II-ik félévben a vallás- és közoktatásügyi miniszterium anyagi támogatása és egyesek kegyes adományai lehetővé tették, hogy több szegénysorsú növendék részesüljön a *Diákasztal* kedvezményes étkezésében. A második félévben ugyanis a résztvevő

tagok száma felemelkedett 80-ra és pedig főiskolánk 20 nő és 60 férfi növendéke, kik rendszeren két csoportban étkeztek. A tanév folyamán a *Diákasztalnál* feltálaltatott összesen mintegy 13.000 adag ebéd és 550 adag vacsora.

A Diákasztal külön felügyeletével TARDOS KRENNER VIKTORNÉ, okl. rajztanítónő bizatván meg, az étkezésekről rendes napló vezetett.

*

Habár az ifjúság egészségi állapota általában kielégítő volt, mégis KLAUZ LAJOS IV. éves rajztanárjelölt több évi sorvasztó betegeskedése után — fájdalom — f. évi márczius hó 9-én jobb létre szenderült.

*

Az 1908/9-iki tanév június hó 27-én szabályszerű befejezést nyert.

A jövő 1909/10-ik tanévre új jelentkező növendékek a *rajztanári*, illetőleg a *rajztanítói* és *rajztanítónői* pályára 1909. évi *szeptember* hó 7-én d. u. 4—7 óráig iratkozhatnak be. Elemi iskolai okleves tanítók, polgári iskolai rajztanítójelöltekül nagyobb számban fognak felvétetni.

Művésznövendékek korlátolt számban f. évi *szeptember* hó 14-én jelentkezhetnek. A jelentkezők *esetleges* felvétele a rendelkezésre álló helytől és a felvételi vizsgálat eredménye alapján hozott tanári határozattól függ.

A felvételért külön folyamodni nem kell, csak a beiratkozásnál személyesen jelentkezni.

A felvételi vizsgálatok lesznek :

a) *tanár-tanító*, illetőleg *tanítónőjelöltek* részére :

1909 szept. hó 9-én d. e. 8—12 óráig az alakrajzból,
 „ „ 10-én „ „ 8—12 „ az ékitményes rajzból,
 „ „ 11-én „ „ 9—11 „ a szemléleti látszattanból ;

b) *művésznövendékek* részére :

1909 szeptember hó 15-én és 16-án d. e. 8—12 óráig.

A leendő *festőművész*-növendékek és *grafikusok* egy fejet és egy aktot élő modellről tartoznak lerajzolni. Idő 4—4 óra.

A leendő *szobrászművész*-növendékek egy fejet élő modellről kötelesek mintázni. Idő 8 óra.

B)

A képzőművészeti főiskolával egyesített művésziskolákra vonatkozó adatok.

Az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző „*képzőművészeti főiskola*“ néven a múlt év folyamán főiskolai rangra emeltetvén, lehetővé vált a különböző s külön adminisztrált művésziskoláknak egyesítése művészeti oktatásunk egységessé tételé céljából. Erre vonatkoznak a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak az 1908. évi márczius hó 13-án 30242, június hó 11-én 65676, augusztus hó 27-én 75676 és november hó 26-án 131906. sz. a. kelt magas rendeletei, melyekkel a II. festészeti, a szobrászati mesteriskola, a női festőiskola és végül az I. festészeti mesteriskola adminisztratív ügyvezetése, a képzőművészeti oktatásügy egységesítésére való fokozatos átmenetképen, főiskolánk igazgatóságára, illetve alulírottra bízott.

Ezen egyesítések folytán az eddig érvényben volt szabályzatoknak módosítása válván szükségessé, az immár jóváhagyott új szabályzat kivonatát lásd a 39—60-ik oldalon.

a) I. sz. festészeti mesteriskola.

(Vezető igazgató-tanára: *Benczúr Gyula*.)

Az 1908/9. tanévben 5 növendéke volt ezen intézetnek, névszerint: FEJÉR SÁNDOR, GLATTER GYULA, PENTELEI MOLNÁR JÁNOS, NAGY VILMOS és VESZTRÓCZY MANÓ, kik mindannyian a kompositionális osztályba tartoztak.

A növendékek az év folyamán a közönség részéről több arcképre, tájképre és csendéletre kaptak megrendelést.

Részben a fennebb említett megrendelésre készült képekkel, részben pedig egyéb tanulmányokkal résztvettek a *Képzőművészeti Társulatnak* 1908. évi őszi és tavaszi tárlatain. Egy növendék pedig arczkép tanulmányaival résztvett úgy a f. évi müncheni, valamint a veneziai nemzetközi kiállításon is.

Valamennyi növendék állami ösztöndíjban részesült; ezenkívül PENTELEI MOLNÁR JÁNOS még a PÁVEL MIHÁLY-féle évi 600 K. festészeti ösztöndíjat is élvezte, NAGY VILMOS pedig az intézet képmásolat-gyűjteménye számára régi mestermű másolása céljából Hollandiába küldetett ki 1800 K. utazási ösztöndíjjal.

PENTELEI MOLNÁR JÁNOS a múlt évben a Wahrmann Mór-féle 600 K. és az Erzsébetvárosi-Kaszinó 500 K-ás díjjal tüntetett ki. A városligeti *Műcsarnok* f. évi tavaszi tárlatán kiállított „*Krisztus levétele a keresztről*” című képe pedig a *Szépművészeti Múzeum* képgyűjteménye részére vétetett meg.

b) II. sz. festészeti mesteriskola.

(Vezető igazgató-tanár: *Adámosi Székely Bertalan.*)

Ezen intézet növendékei a lefolyt tanévben élénk munkásságot fejtettek ki, egyrészt a különböző festészeti technikák gyakorlásában, másrészt akt, draperia tanulmányok, figurális kompozíciók készítésében. Egyes növendékek — megbízás folytán — egyházi tárgyú festményekhez és freskokhoz készítettek kartonokat. Itt készült 2 db. nagy falfestményhez életnagyságú alakokkal a karton. E két karton tempera festésben kivitelre került ALPÁR IGNÁCZ műépítész villájában. Kivitelre került továbbá a pécsi *Xavér* templom számára egy oltárkép és a szobrászati mesteriskola átriumában egy pompeii falfestmény. Ezenkívül készült a m. kir. tud. egyetemi nyomda kiadásában részben már megjelent és meg-megjelenő olvasó-könyvek számára mintegy 500 db. eredeti illusztráció.

Az intézetnek mind a 4 növendéke, névszerint: GEBAUER ERNŐ, NOVÁK SÁNDOR, RAKSSÁNYI DEZSŐ és SZENT-ISTVÁNYI GYULA állami ösztöndíjban részesült.

Ugyancsak ezen intézetben a tanév elejétől kezdve, külön esti aktrajzolósi tanfolyam tartatott fenn, úgy a festészeti és szobrászati mesteriskolák növendékei érdekében, valamint az iskolákon kívül álló fiatal művészek részére. Ilyen tanfolyam fontossága — mely

módot nyújt arra nézve, hogy az ifjúság rajztudása hathatósan fejlesztessék — alig szorúl bővebb indoklásra.

Ezen tanéületben hajlékot talált továbbá, a főiskolából helyszúke miatt kihelyezett egyik művészeti osztály, nemkülönben megfelelő — de tanczélokra fel nem használható — helyiséget nyert a képzőművészeti főiskolai *Diákasztal is*.

c) *Szobrászati mesteriskola.*

(Vezető igazgató-tanár: *Strobl Alajos.*)

A szobrászati — szorosán vett — mesteriskolai tanfolyamnak a f. tanévben szintén csak 4 növendéke volt. Ezenkívül azonban helyet talált itt a képzőművészeti főiskolából áthelyezett *általános szobrászati* tanfolyamnak több művész- és 24 rajztanárjelölt növendéke. Ezeket RADNAI BÉLA szobrászművész tanította.

Úgy az *általános* tanfolyambeli, valamint a mesteriskolai növendékek főleg akttanulmányokkal foglalkoztak. Ezenkívül BORY JENŐ okl. műépítész néhai ZIRZEN JANKÁNAK, az *Erzsébet Nőiskola* nagyérdemű volt alapító igazgatójának síremlékét tervezte és mintázta. A mesteriskolai növendékek közül 3 részt vett az iskola által hirdetett akttanulmányi pályázaton, mely alkalomból az Orsz. Képzőművészeti Tanács javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a néhai FERENCZY ISTVÁN első szobrászművészünkről elnevezett 2000 K-ás ösztöndíjat BORY JENŐNEK adományozta. Ő élvezi a Képzőművészeti Társulat által egy évre adományozott 600 K-ás NADÁNYINÉ-féle ösztöndíjat is. A *továbbképző* növendékek közül VASZÁRI JÁNOS néhai FERENCZY ISTVÁN múlt évben megkezdett mellszobrának márványba való faragását folytatta, illetve befejezte. RÁPOLTI LAJOS és SZÉKELY KÁROLY akttanulmányokkal foglalkoztak, komoly törekvésüket az *Emke* 600—600 K-ás rendkívüli segélylyel jutalmazta.

d) *M. kir. női festőiskola.*

(Vezető igazgató-tanár: *Deák Ebner Lajos.*)

Ezen iskolának az 1908/9. tanév első felében 18, a második felében 21 növendéke volt.

Ezen növendékek kezdők, haladók és továbbképzők szerint, három csoportba voltak osztva. A téli hónapokban főleg az alakrajz- és festést gyakorolták, továbbá anatómiai, draperia és csendéleti tanulmányokkal foglalkoztak. A tavaszi időszakban, a jobb idő beálltával tájképfestészeti- s a tanév vége felé a Bajza-utcai mesteriskolák kertjében plenaire tanulmányokat végeztek. Ezenkívül az intézetnek néhány növendéke a képzőművészeti főiskola grafikai osztályát is látogatta, illetőleg teljes buzgalommal fáradozott a grafikai technikák elsajátításában.

A továbbképző növendékek legnagyobb része a *Nemzeti Szalon* és a városligeti *Műcsarnokban* rendezett kiállításokon vett részt, ahol több munkájuk vevőre is talált.

Ha nem is mint szorosán vett iskolai ügyet, mégis megemlíteném azt a kulturális ténytet, hogy főleg ezen iskolának volt — és jelenlegi továbbképző növendékei a f. évben megalakították a *Nők Képzőművészeti Egyesületét*, mely egyesület tavasszal a *Nemzeti Szalonban* rendezett első kollektív kiállításával szép elismerést aratott.

Az iskola keretében hirdetett tanulmányi pályázatok alapján, jutalomképen GIMZER ETELKA 600 K., GEÖNCZI ILONA 400 K. és BALLÓ MARISKA 200 K. állami ösztöndíjban részesült.

*

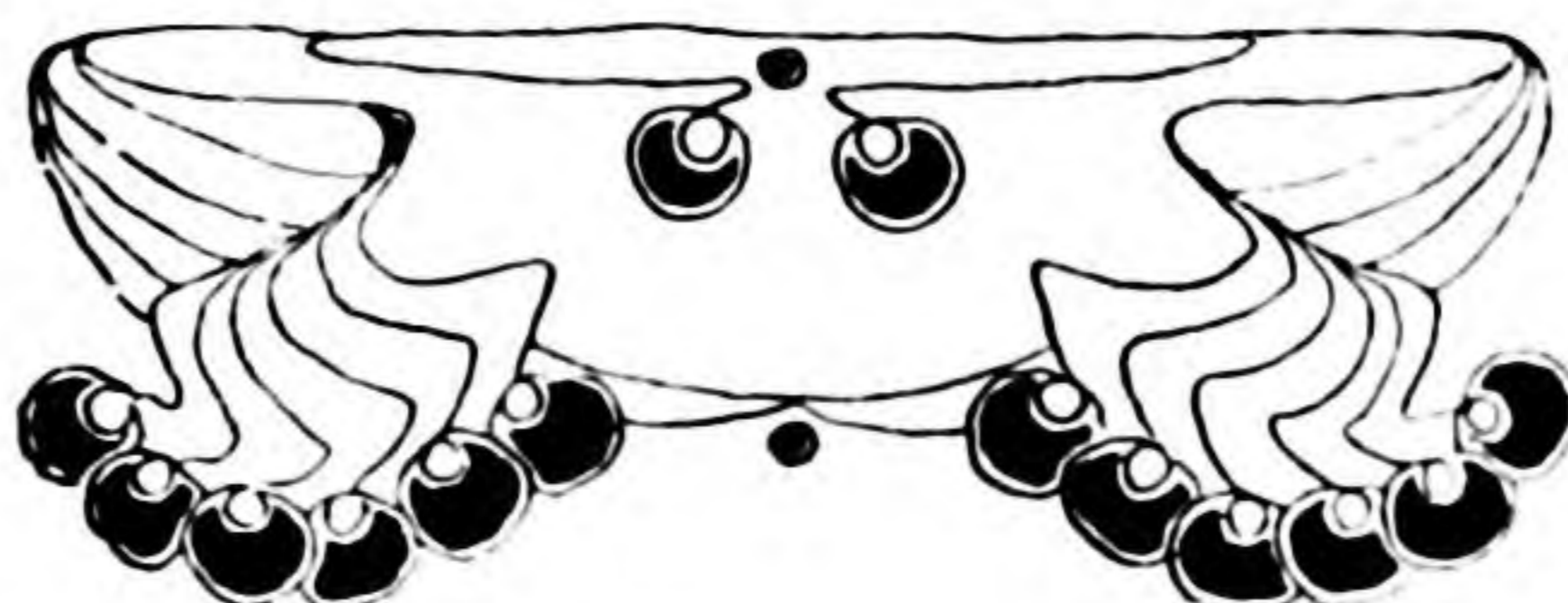
A művészeti iskolák összes növendékeinek egészségi állapota kielégítő volt; haláleset vagy súlyosabb betegség nem fordult elő.

Új jelentkező növendékek a *Szépművészeti Akadémia* továbbképző tanfolyamaira nagyon *korlátolt* számban f. évi október hó elején fognak felvétetni.

A felvételért külön folyamodni nem kell, csak a beiratkozásnál a *képzőművészeti főiskola* igazgatóságánál (Andrássy-út 71) személyesen jelentkezni.

Budapesten, 1909 június hó 30-án.

Várdai Szilárd.

III.

A RAJZTANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA TANTERVE.

Alakrajz és festés.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I., II. és III. osztály heti 14—14 óra, IV. osztály heti 16 óra.

Rajztanítónőjelöltek: Előkészítő és I—IV. oszt. heti 14—14 óra.

Az elsőéves rajztanárjelöltek az alakrajzot élő modellekről készített fejtanulmányokkal kezdik.

A rajztanító- és rajztanítónőjelöltek egy ideig szoborminta után rajzolnak, de kellő előhaladás után ők is áttérnek az élő fej rajzolására.

A fokozatos előhaladással valamennyien áttérnek élő akt utáni rajzolásra és a természet utáni festésre.

A rajztanítónőjelöltek az élő aktot megelőzőleg antik és kiváló más szobrok után készítenek egészalak tanulmányokat.

Mindenfajta feladatot váltakozva különféle technikával kell készíteniök. Gyakorolják a szürke, fehér és sötéttónusu papíron

való rajzolást szénnel, krétával, czeruzával, fehérek fölrakásával, tollal és ecsettel.

Variálják a rajzok méreteit és azok kidolgozásának módjait.

Készítenek kisméretű rajzokat épúgy, mint életnagyságú méretűeket s gyakorolják a gyors, rövid időhöz kötött vázolásokat ép úgy, mint a legaprólékosabb megfigyeléssel készített kidolgozásokat.

Az aktrajzolással kapcsolatban foglalkoznak drapéria vázolással és kosztümös alakok tanulmányozásával.

A tanmenet állandóan arra törekszik, hogy a fokozatos fejlődés mellett a tanítás körültekintő, változatos és artisztikus legyen.

*

Alakrajzi mozdulat compositió.

Rajztanárjelöltek: III. és IV. osztály heti 1—1 óra.

Rajztanító- és rajztanítónőjelölteknél mint **nem kötelező** tárgy: III. és IV. osztály
heti 1—1 óra.

A rendes alakrajzi órákon kívül van az alakrajzi mozdulat compositió. Ezen tantárgynál kezdetben egy-két alakkal — élő modell igénybevétele mellett — különféle mozdulat kifejezését próbálgatják, később cselekmény előadását, esetleg a kitöltendő tér forma megadásával nehezítve.

Ezt követik nagyobb feladatoknak a képzelőtehetség erősebb igénybevétele mellett való componálása, amelynek részletesebb kidolgozásához szintén élő modellek állnak rendelkezésre.

Ékítményes rajz.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I. osztály heti 6 óra, II. osztály heti 4 óra.

Rajztanítójelöltek: Előkészítő, I. és II. osztály heti 6—6 óra.

Síkformák, himzések, népművészeti motívumok, különböző stílusú plasztikus díszítmények, építészeti és iparművészeti tárgyak ornamentikus részleteinek rajzolása és festése, részint az eredeti

tárgyak, részint azoknak megfelelő másolatai, öntvényei sokszorosításai alapján.

A feladatok sorrendjénél és összeválogatásánál irányadó az az elv, hogy a vázolás, rajzolás szempontjából az egyszerűbből térjünk át a nehezebbre, hogy alkalmul szolgáljon a különböző stílusú ékítmények megismertetésére s hogy módot adjon a különféle technikák gyakorlására. A fősúlyt arra helyezzük, hogy a jelöltek a gyors, könnyed vázolás mellett megtanulják az egyszerű, ornamentikus, lényeges dolgokat kiemelő visszadási módokat és pedig a különféle használatos technikák mindegyikében.

Ezen célból gyakoroljuk a czeruza, kréta, szén, toll és ecset használatát, fehér, szürke és egész sötét tónusú papir alkalmazása mellett.

A feladat mineműsége szerint s az alkalmazott technikának megfelelőleg variáljuk a készített rajznak a méreteit is. Egyes dolgokat kisebbítve kicsi méretben, másokat valódi nagyságban, nagy méretben rajzoltatunk.

A követelményt közelebbről meghatározza az, hogy a második év végén, az első alapvizsgán, egy plasztikus feladatot rajzban, egyet pedig vízfestéssel el kell készíteni tudni a jelölteknek.

Csendélet-rajz és festés.

a) *Szemléleti látszattan.*

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I. és II. osztály heti 2—2 óra.

Rajztanítónőjelöltek: Előkészítő, I. és II. osztály heti 2—2 óra.

Nagyméretű geometriai testeknek és ezekből összeállított csoportoknak, kisebbméretű geometriai összeállításoknak, építészeti részeknek, használati tárgyaknak s azok kisebbméretű modelljeinek, kitömött állatoknak, koponyáknak, élővirágoknak s csendéletszerű összeállításoknak pusztán szemlélet alapján, szabadkézzel való le-rajzolása; gyakorolva a szén, kréta, czeruza, ecset és toll használatát, gyors, könnyed kezelésben. Fősúlyt fektetve a helyes látás fejlesztésére.

A rajzgyakorlatok kapcsán megismertetése a legelemibb látszattani igazságoknak és azok gyakorlati alkalmazásának.

Gyors vázolási gyakorlatok.

A kezdők tömegesen, nagyméretű testek- és testcsoportokról lehetőleg nagy mértékben rajzolnak, a haladók kisebb modellek, tárgyak és összeállítások után, kisebb csoportokban, különböző nagyságú rajzgyakorlatokat végeznek.

Időközönként gyakoroltatik a vetületi rajzok alapján való vázolás is, amikor két vagy három képben megadott vetületi rajz alapján kell a tárgynak látszati képét tisztán érzés után, szerkesztés nélkül elkészíteni.

b) *Csendélet-festés.*

Rajztanár- és rajztanítójelöltek : III. osztály heti 2 óra, IV. osztály heti 4 óra,

Rajztanítónőjelöltek : III. és IV. osztály heti 4—4 óra.

Folytatólag színes ábrázolások következnek. Először egyszerűbb használati tárgyak, gyümölcsök. Fokozatosan összetettebb, nehezebb feladatok, összeállítások. Kitömött állatok. Virág és gyümölcs csendéletek.

A tantárgy élénkítése végett a haladottaknál egy-egy kostümös alak is használható, általában azonban a csendéletszerű összeállítások keretében mozog.

Technikája legfőképp az aquarell, de esetről-esetre — kivételesen — színes kréta és olajfestés is használható.

*

Kedvező időben, az iskolai szünnapokon a növendékek tanár vezetése mellett, államköltségen, tájképfestészeti tanulmány kirándulásokat tesznek, amikor különféle technikákkal vázlatokat, studiumokat készítenek tájrészletekről.

Iparművészeti rajz és tervezés.

a) *Rajztanár- és rajztanítójelölteknél :*

II osztály heti 2 óra, III osztály heti 7 óra, IV. osztály heti 10 óra.

II. oszt. heti 1 óra előadás, 1 óra rajz.

Egyszerű ornamentális formák vázolása.

A magyar stíl ornamentikája.

III. oszt. heti 1 óra előadás, 6 óra rajz.

A görög-római, renaissance, keleti (arab, perzsa, ind. japán) és középkori (román-gót) stíl ornamentikája.

Betűrajzolás, heraldika.

Természeti formák (virágok, állati alakok) rajzolása és festése.

Tervezési gyakorlatok. (Síkdiszítványok.)

IV. oszt. Tervezési gyakorlatok :

Síkdiszítványok ú. m. a szövő-, agyag-, üveg-, bőr-, typografia stb. iparágakba tartozó feladatok

Műipari tárgyak műszaki felvétele.

Plasztikus tárgyak, ú. m. fa-, fém-, agyag-, stb. iparágakba vágó feladatok.

Az előadásokat sok táblarajz illusztrálja, melyeknek feljegyzése és felvázolása a diszítvány fejlődésének összefoglalt történetét adja.

A második rész főleg a gyakorlati és önálló iparművészeti tervezési képességnek fejlesztését célozza. Itt a *természeti formák* beható és alapos tanulmányozása nyújtja azon formakincset, mely az *önálló tervezgetések* keretében értékesül.

A tervezési munkálatok kezdettől fogva — amennyire az iskolában lehetséges — gyakorlati irányban, határozott kiviteli anyagnak megfelelőleg oldatnak meg. A feladatok megfejtése nincsen történelmi stílushoz kötve, hanem azok dekoratív kiképzései rendszerint természeti formák anyagszerű stilizálásából indulnak ki.

A különböző anyagok technikáinak megismertetésére iparművészeti műhelyekben tett látogatások szolgálnak.

A tervezési feladatok rendszerint az egész osztálynak közösen, kötött idővel tüzetnek ki és a meghatározott időben beadott tervezetek, kritikai előadások alakjában, az egész osztály előtt beszéltetnek meg.

A jelöltek arra ösztönöztetnek, hogy nyilvános iparművészeti pályázatokon részt vegyenek, amelyeken való részvétel sok esetben erkölcsi és anyagi eredménnyel is jár.

b) *Rajztanítójelölteknél :*

III. és IV. osztály heti 8—8 óra.

Egyszerű ornamentális formák vázolása.

A magyar stíl ornamentikája.

A görög-római, renaissance, keleti (arab, perzsa, ind, japán) és középkori (román, gót) stíl ornamentikája.

Betűrajzolás, heraldika.

Természeti formák (virágok, állati alakok) rajzolása és festése.

Tervezési gyakorlatok. Síkdíszítmények, a szövő-, agyag-, üveg-, bőr-, typografia stb. iparágakba tartozó feladatok.

Nagy részletességgel foglalkoznak a magyar stíl ornamentikájával, a magyar népművészeti tárgyaknak mint varrotasok-, szöttek-, himzések-, csipkék- és cserépedényeknek színes felvételével, valamint ilyen szellemben tartott tervezési gyakorlatokkal. A tervezések irányítása különösen a női kézimunkára van tekintettel.

Az 1904/5-ik tanévben egy *iparművészeti női munkaterem* is rendeztetett be, hol a növendékek saját tervezetüket, különféle iparművészeti technikában (bársonyégetés, bőrdomborítás, bőr- és selyem batik) maguk készítik el.

Építészeti rajz, stíl- és alaktan.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: II. és III. osztály heti 3—3 óra, IV. osztály heti 4 óra.

Rajztanítónőjelöltek: Építészeti rajzot nem gyakorolják. II. osztály. Alak- és stíltan. Heti 1 óra előadás, 2 óra rajz.

II. osztály. Elmélet és rajzgyakorlat.

a) Elmélet. Az építőművészet aesthetikája.

Az építészeti stílusok áttekintése.

Az építmény lényeges alkotórészeinek ismertetése. A szerkezeti részek rendeltetése, anyaga, technikája s egymáshoz való viszonyából levezetett, illetőleg ezekhez igazodó művészi alakítás és díszítés módja.

A görög, római és renaissance stíl jellemzése és összehasonlító alaktana.

b) Rajzgyakorlat. A legegyszerűbb alakokra redukált, csak a lényeges részeket feltűntető építészeti tárgyak szabad rajzolása, ezek orthogonális és látszati képe.

Építészeti részletek rajzolása (párkányok, oszlopok stb.) szemlélet és az előadás után készített jegyzetek alapján.

Orthogonális és látszattani ábrázolás, árnyékszerkesztéssel.

III osztály. Alak és stílus.

a) Elmélet. A régi keleti népek építőművészetének jellemzése és összehasonlítása. A román és gót stílus alaktana.

b) Rajzgyakorlat. Kisebb feladatok részletes kidolgozása, adott méretes vázlatok alapján.

IV. osztály. Építészeti rajz.

Rajzgyakorlat. Egyes feladatok szabad kidolgozása és önálló tervezések.

Mintázás.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I., II. és III. osztály heti 4—4 óra

Rajztanítónőjelöltek: I. és II. osztály heti 6—6 óra.

Féldomború (relief) ornamentális öntvények után való mintázási gyakorlatok.

Falimintában megadott ékítménynek féldomború elkészítése.

Kéz, láb mintázása szoborminták után.

Fejek mintázása relief módon részint hasonló kivitelű, részint teljes plasztikus szobormintákról.

Fokozatosan áttérés a természet után való tanulmányok készítésére, ú. m. virágok, fejek mintázására, féldomború és egész plasztikus kivitelben.

A mintázás itt nem a szobrászati tökéletesség szempontjából gyakoroltatik, hanem elsősorban s legfőképp a formai és plasztikai érzék fejlesztése céljából.

Állattanulmány.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I. osztály heti 4 óra.

Rajztanítónőjelöltek: IV. osztály heti 2 óra.

Módjukban van a jelölteknek meghatározott órákban az állatrajzolás is kultiválni, amennyiben jó időben szabadban, az intézettel kapcsolatos telken, télen és rossz időben, ennek a célnak megfelelő földszinti teremben, élő ló és más kisebb állatok állanak tanulmányozás, rajzolás és mintázás céljából rendelkezésre. Az állatrajzolást a rendes órán kívül is, szabad idejükben az összes jelöltek gyakorolhatják.

Elemi geometria. (Fakultatív tárgy.)

Önként jelentkezők részére, heti 2 óra.

Planimetria: szög, háromszögek, szabályos és szabálytalan sokszögek. Hasonlóság, egybevágóság, egyenlőség. Méretes vonatkozások. Kerület és terület számítás. Symetria. Kör, elipszis, parabola és hyperbola szerkesztése, részei és érintési föladatai. Csiga-vonal. Helyzetekonságok.

Stereometria: Pont, egyenes és sík térbeli helyzetei s vonatkozásai. Lapszög. Testszöglet. Gúla és hasábos testek. Kúp és henger. Szabályos testek. Hasonlóság, egybevágóság, egyenlőség. Felszín és köbtartalom számítás. Gömb és a főbb forgási testek ellipsoid, paraboloid, hyperboloid.

A rendelkezésre álló idő rövidsége miatt a kimerítő tárgyalásról le kell mondanunk (jelöltjeink előképzettsége ezt részben fölöslegessé is teszi) s inkább a fontosabb részeknek módszertani feldolgozását vesszük célba.

Másodsorban figyelemmel vagyunk ezen tanulmánynál az ábrázoló geometria és a perspectiva igényeire is; ezekre való tekintettel a hallgatóság elemi geometria ismereteiben mutatkozó hézagokat igyekezünk kitölteni. Ezen célzattal részletesebben foglalkozunk a geometriai helyzetekonságokkal, a kúpszeletekkel, forgási testekkel stb.

Ábrázoló geometria.

a) *Rajztanár- és rajztanítójelölteknél:*

I. és II. osztály heti 4—4 óra.

A kép előállítása vetítés útján. A projectiv ábrázolások fő-típusai.

Orthogonális ábrázolás egy képsíkon. A pont, az egyenes és a sík legfontosabb helyzeti és méretes vonatkozásai.

Ábrázolás két és több képsíkon. A térelemek a négy tér-negyedben; vonatkozásaik a képsíkokra, a felező síkokra és egymásra. Transformatiok.

A triederek descriptiv elemzése.

Szögletes testek (gúla, hasábfélék) vetületei, hálója, síkmet-szetei, áthatási és árnyék szerkesztési feladatai.

A szabályos testek és a szabályos rendszer kristály alakjainak származtatása és ábrázolása.

A kúpszerű és hengerszerű felületek.

Forgás-kúp, forgás-henger, gömb, forgás-ellipsoid, paraboloid, hiperboloid, metszési, érintési, áthatási, árnyyszerkesztési és intenzitási feladatai.

Az építészeti és iparművészeti tanulmányban gyakrabban előforduló forgás-felületek, illetőleg forgástestek mint: az anuloid, torus, skottia, melonoid, ovoid, az edényfélék stb. ugyanilyen feladatai.

A torzfelületek származtatása. Csavartestek ábrázolása

Az orthogonális és klinogonális axonometria. Szögletes és forgástestek axonometrikus ábrázolása árnyyszerkesztéssel.

*

Mindkét osztályban heti 2 óra elméleti előadás, 2 óra gyakorlati rajzolás.

Az I. osztály tananyaga a trieder szerkesztésekkel záródik, a gyakorlati tanmenet a gúla- és hasábfélékből kombinált testcsoportok árnyékszerkesztési feladataival nyer befejezést.

b) *Rajztanítónőjelölteknél:*

I. és II. osztály heti 2—2 óra.

Cél az, hogy a jelölt geometriai testek és testcsoportok vetületeit két, három vagy több képsíkon elkészíteni tudja a megadott föltételek mellett s képes legyen előirt világítási adatok mellett az árnyékokat megszerkeszteni.

Anyaga: a pont, egyenes és sík ábrázolása két és több képsíkon s ezeknek helyzeti és méretes vonatkozásai. Idevágó feladatok. Síkidomok, síklapú testek és testcsoportok ábrázolása és árnyékának megszerkesztése parallel (esetleg centrális) világítás fölvétele mellett.

Gyakorlati feladatok modellek alapján.

Látszattan és rajz.

a) *Rajztanár- és rajztanítójelölteknel:*

II. és III. osztály heti 4—4 óra.

A látás útján nyert kép és a centrális vetület. A három alap-tényező: szempont, képsík, tárgy.

A néző helyzetének fixirozása a képsíkhöz; a főpont és a szemtáv.

Segédsíkok a térbeli tájékozódásra: az I., II. és III. parallelsík, a főközépsík, a horizontsík, az alapsík. A négy térréteg.

A normál látó kúp; a normál látás köre. A pont, az egyenes és a sík centrális ábrázolása. Iránypont, nyompont; irányél, nyomél. A térelemek a négy térrétegben; vonatkozásaik a képsíkra, a tájékoztató segédsíkokra és egymásra.

Konstruktív műveletek a síkban. A sík forgatása; a képsíkba fektetés és a parallellé-forgatás.

Az osztókör és az osztópontok. A pontsorok átvitele. Méretes meghatározások az eredeti méretekkel és a viszonylagosság alapján közvetlenül a látszati képen.

Feladatok a különböző térrétegekben fekvő pontokkal, egyenesekkel és síkokkal.

A kör centrális ábrázolása.

Szögletes és forgás testek látszati képei; metszési és érintési feladatok ugyanezekben.

Árnyszerkesztési feladatok különböző világítás mellett.

Tükörkép szerkesztések.

Segédműveletek korlátolt képsíkon, kieső irány- és osztópontok mellett.

Fél, negyed stb. táv- és osztópontok használata.

Adott vázlatnak constructiv rectifikációja, egyes részletek helyességének föltétele mellett.

Festői látszati képek különböző technikákban; adott motívumoknak képies kialakítása.

Mindkét osztályban heti 2 óra elméleti előadás és 2 óra gyakorlati rajzolás.

A II. osztály a hasáb, gúla, henger, kúp és ezek kombinációi-

ból előállított test csoportok látszati képeinek megszerkesztésével foglalkozik az orthogonális projekciók alapján.

A látszattan elmélete rendszeresen a III. osztályban tárgyalatik.

b) *Rajztanítónőjelölteknel:*

III. osztály heti 2 óra.

Célja képessé tenni a jelölteket, hogy vetületekben vagy modellekben megadott test-, vagy tárgycsoportokat helyes, artistikus látszati képekben megszerkeszteni s árnyékaikat akár természetes (parallel), akár mesterséges (centrális) világítási föltételek mellett meghatározni tudják.

Tanmenete a következő:

Látszati képek előállítása áthatási és távmetszési módon vetületek alapján.

Centrális vetületek előállítása irány és osztópontok használatával orthogonális vetületek vagy modellek alapján, kapcsolatban az árnyékszerkesztéssel parallel (esetenként centrális) világítás fölvétele mellett.

Gyakorlati artistikus alkalmazások.

Művészetek története.

Rajztanár-, rajztanító- és rajztanítónőjelöltek: III és IV. oszt. heti 2–2 óra.

A rajztanárképző főiskolán a művészet-történeti tanításnak csak az lehet a feladata, hogy válogatott fejezetek, (ó-kori építészet, renaissance művészet, szobrászat és festészet) tárgyalásával fogalmat nyújtson a művészeti fejlődésről.

Ez előadásoknak egyik főkiegészítő része a szemlélet lévén, erre gazdag könyvtárunk — melyet növendékeink szabad idejükben szorgalmasan látogatnak — minden irány és szakra való tekintettel kiváló alkalmat nyújt. S így hallgatóink a tanprogrammban részletesen fel nem sorolt régi és legmodernebb művészetek — és művészekről — a legtökéletesebb reprodukciók nyomán tudomást és tájékozást szereznek.

A IV. éves rajztanár- és tanítójelöltek rendszerint minden évben tanári vezetés mellett külföldi (többnyire Olaszországban) tanulmányútat tesznek.

Bonczalaktan.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I. osztály heti 2 óra.

Rajztanítónőjelöltek: II. osztály heti 1 óra.

A bonczalaktan számára két tanfolyam van, az egyik IX. ker., Tüzoltó-utczában levő kir. tudomány-egyetemi II. számú boncztani intézetben, a másik pedig a rajztanárképző főiskolán.

Az első előadáson hullákon s boncztani preparatumokon mutattatik be az emberi test constructiója, aránya és metszetei, csont és izomalakzatai összehasonlító magyarázatokkal kísérve. Az összehasonlító magyarázatokat nagyméretű vetített képek is szemléltetik, amelyeken megjelennek a természet után felvett különböző típusok másai épúgy, mint a műalkotásoknak, szobroknak, képeknek, reproductioi, ez utóbbiak főképp azért, hogy azoknak szépsége, helyessége magyarázattal dokumentáltassék, vagy esetleg annak boncztanilag helytelen hibás volta kimutattassék. Ezen előadás látogatása a tanítónőjelöltekre nem kötelező.

A másik tanfolyam a rajztanárképző főiskolán tartatik meg, melynek előadásán szintén az emberi test, csont és izomtana képezi a tárgyalás alapját, de a rajzolókat első sorban érdeklő formai szempontból. A fej, törzs és végtagok csont- és izomszerkezete és arányai. Figyelmet fordítva azon izmokra, amelyek működésük alkalmával a külső formát erősebben megváltoztatják. Általában súlyt helyez a felszínen megjelenő minden alakulásra.

Ezen előadásokat az előbbenitől legfőképpen az különbözteti meg, hogy itt a tanult dolgokat főleg rajzolni és vázolni is kell tudni a jelölteknek. Épen emiatt úgy a magyarázat, mint annak begyakorlása a tanult résznek lehető különféle helyzetben való lerajzolásával kapcsolatban történik.

Magyar irodalom.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek: I. osztály heti 1 óra.

Rajztanítónőjelöltek: I—II. osztály heti 1—1 óra.

A tanítás anyaga: A magyar irodalom történeti fejlődése, művelődés történeti keretben. A régebbi korok a XVIII. századig

rövid áttekintésben, különös tekintettel a középkori könyvfestésre ; Kazinczy s a nyelvújítás korától napjainkig minden fontosabb író, főbb munkáinak ismertetésén alapuló részletesebb méltatásban, a politikai és társadalmi viszonyok korrajzának belevonásával.

Pedagógia.

Rajztanítónőjelöltek : Előkészítő osztály heti 2 óra, III. osztály heti 1 óra.

Rajztanár- és rajztanítójelöltek : III. osztály heti 1 óra.

Az előkészítő osztály anyaga :

Lélektan, heti 1 óra. Művelődés-történet, heti 1 óra. Lélektan: A lelki élet jelenségeinek magyarázata. Művelődéstörténet: A görög élet-, műveltség- és nevelés. A római élet. A középkor. A középkor lelki világa és intézményei. A renaissance. Az újkori ember. Az újkori világ-fölfogás és az újkori intézmények.

A III. oszt. anyaga :

A nevelés fogalma és célja. A pedagógia és ethika, a pedagógia és pszichológia viszonya. A nevelés tényezői és eszközei. A pedagógia irodalma.

A rajztanítás története. A rajztanítás célja. A rajztanítás feladata az általános műveltséget nyújtó iskolákban. A rajzolás és a rajztanítás alkalmával igénybevett szellemi működések.

A nevelés formái, intézői és intézményei. A házi és intézeti nevelés. Az iskolák. A közoktatásügy szervezete. A népoktatási intézetek. A középiskolák. A szakiskolák. A főiskolák. Az iskolák adminisztrációja. Az igazgatás és felügyelet.

Rajztanítási gyakorlat és módszertan.

Rajztanár-, rajztanító-, és rajztanítónőjelöltek : IV. osztály heti 2—2 óra.

Cél megismertetni a jelölteket a középfokú rajzoktatás tananyagával s mindenképen elősegíteni a jelölteknek rajzpedagógiai kiképzését.

Ezen cél elérése végett csoportonként részt vesznek a rajz-tanárképző főiskolával kapcsolatos „*Gyakorló rajziskola*” tanításában, amely felöleli a középfokú rajztanítás anyagát.

Meghallgatják a meghívott rajzoktatók tanmenet bemutató módszeres előadásait a közép- és alsófokú rajzoktatásról.

Részt vesznek a vezető tanár és a rajztanárképző főiskola többi tanárai által időközönként tartott módszertani előadásokon.

A „*Gyakorló rajziskola*” vezető tanárának kalauzolása mellett meglátogatják a különféle fajú középiskolákat, hogy az ottani szak-tanár bemutathassa rajztermének és szertárának felszerelését, annak kezelését és módszerének gyakorlati megvalósítását.

Fősúly arra helyeztetik, hogy a jelöltek a rajzoktatás egész vonalát a legteljesebben megismerhessék s e végett lehetőség szerint mindenféle fajta és mindenféle fokú iskola rajzoktatása bemutatandó az illető iskolafajok meghívott rajzoktatói által.

Tanítóképző intézeti rajztanárjelöltek tanmenete.

Egy évfolyam okl. középiskolai rajztanárok, okl. polgáriiskolai rajztanítók és okl. polgári iskolai rajztanítónők részére.

A polgári iskolai képesítéssel bíró jelöltek tanulmányaik fölfrissítése végett az alakrajzot legfeljebb heti 10 órában, a mozdulat compositiót heti 2 órában s az iparművészeti rajzot legfeljebb heti 8 órában gyakorolják.

A középiskolai képesítéssel bíró jelöltek legfeljebb heti 20 órában ismereteik fejlesztése végett, művészeti tárgyakkal foglalkoznak.

Kötelesek azonban úgy a középiskolai, mint a polgáriiskolai képesítéssel bíró jelöltek a *gyakorló rajziskola* vezető tanárának felügyelete és ellenőrzése mellett a tanítóképző teljes rajztananyagát tanmenetszerűleg, rajzlapokon, a szokásos módon, mintaszerűleg feldolgozni.

Kötelesek az elemi iskolának rajzi tananyagát is az érvényben levő tanterv alapján módszeresen, az ott szokásos módon kidolgozni.

Ezenkívül részt kell venniök a gyakorló iskolával kapcsolatos tanmenet bemutató és módszeres előadásokon

Lehetőség szerint az előírt rajztanítási gyakorlaton kívül,

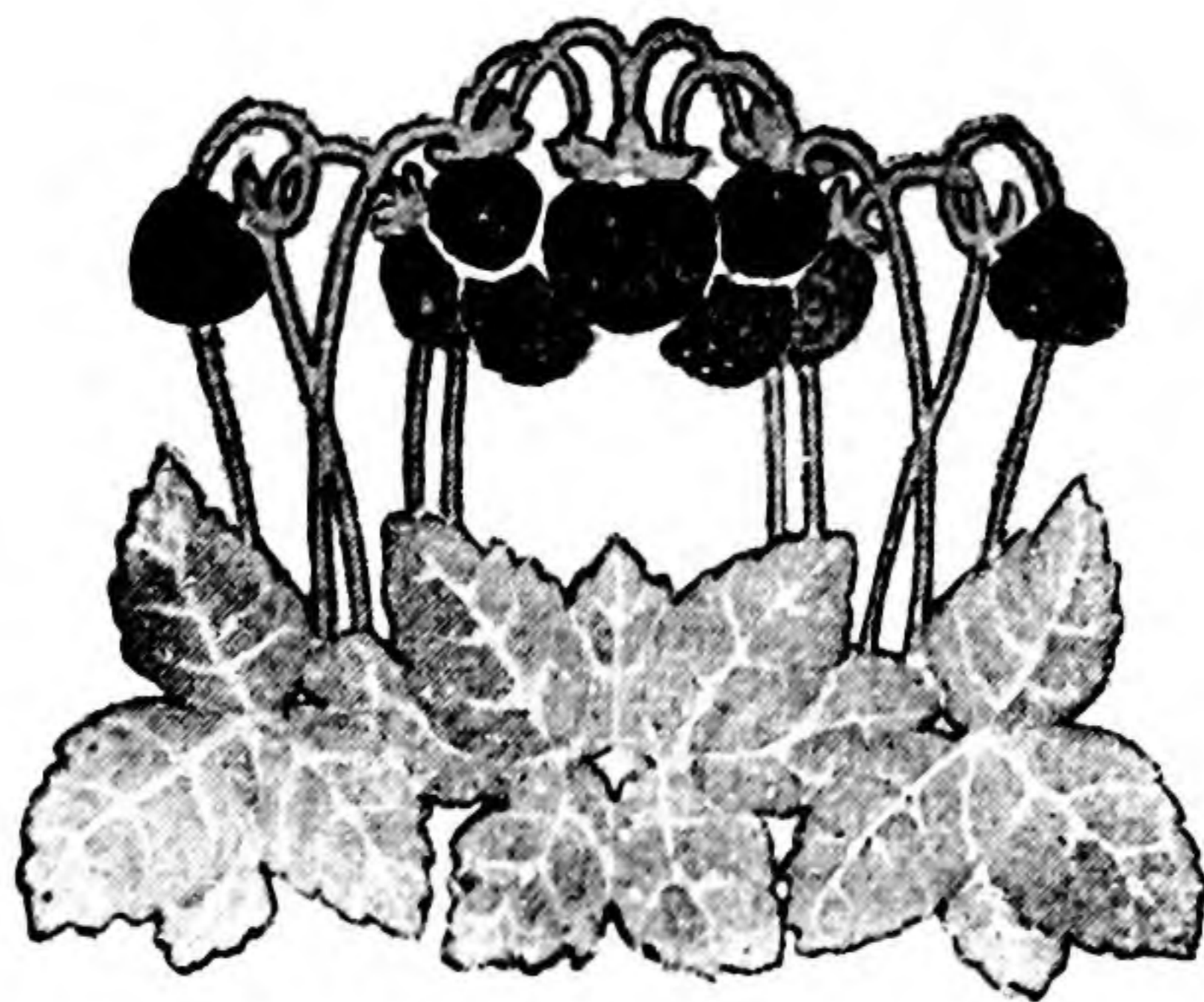
kötelesek úgy az elemi iskolák rajztanítását, mint a különböző tanítóképzők rajzoktatását tanulmányozni.

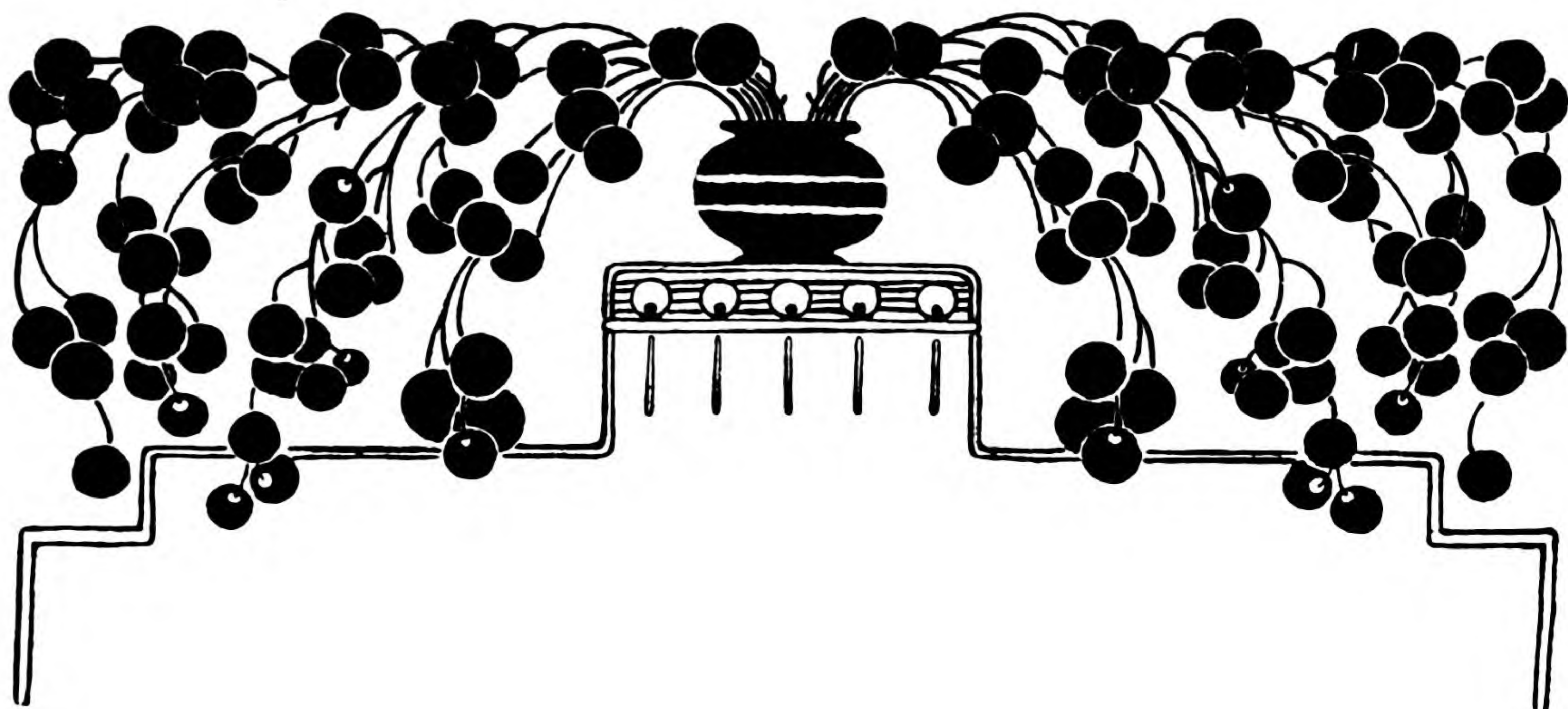
Munkálkodásukról időközönként úgy a rajztanárképző főiskola igazgatójának, mint a gyakorló rajziskola vezető tanárának jelentést tesznek, hogy munkálkodásuk, amely órarendileg teljesen be nem osztható, állandó ellenőrzés és felügyelet alatt legyen.

Munkabeosztásuk félévről-félévre külön állapítandó meg.

Ezenkívül részt kell venniük a polgári iskolai tanítóképzőben, a más szakon levő, többi tanítóképző intézeti jelöltekkel együtt a módszeres értekezleteken, a tanítóképző tanításában s a szociológiai előadásokon.

Végzik a slöjd tanfolyamot a kijelölt iskolában.

IV.

TÁJÉKOZTATÓ.

A *Képzőművészeti Főiskolák* központi igazgatása alá két rokonirányú, de önálló szervezettel bíró intézmény tartozik; ezek egyike a *művészképzés*, másika a *rajztanárképzés* ügyét szolgálja.

E két intézmény együttes címe és pecsétje:

„*Orsz. m. kir. Képzőművészeti Főiskola.*“

Ott, a hol a két intézmény külön, mint önálló szervezet jelenik meg, az alábbi — részletező — két címet is használhatja:

A) „*Szépművészeti Akadémia.*“

B) „*Rajztanárképző Főiskola.*“

Jelen szabályzat-kivonat külön fejezetekben foglalkozik a főiskola két intézményével, végül a mindkét intézményre kötelező rendelkezéseket tartalmazza. A szabályzatnak ennek megfelelőleg az alábbi beosztása van:

A) Szépművészeti Akadémia	44. oldal
B) Rajztanárképző Főiskola	49. „
C) Általános rendszabályok és tudnivalók	61. „

A)

KIVONAT

A SZÉPMŰVÉSZETI AKADÉMIA FELVÉTELI-, TANULMÁNYI- ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.

(Jóváhagyta: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr
1909. évi 15.989. számú rendelettel.)

I. Tanfolyamok.

1. §. A *szépművészeti akadémiának* célja és rendeltetése: tehetséges ifjakat és nőket szakmájukban kiképezni; illetőleg a festészetben, grafikában és a szobrászatban megfelelő művészi előképzettséggel bíró ifjúságot az önálló alkotásra szükséges kiművelésben részesíteni. E célból az akadémián jelenleg *festészeti és szobrászati általános-*, valamint *továbbképző* (mesteriskolai) tanfolyamok vannak szervezve.

Ezen rendes tanfolyamokon kívül önként jelentkező növendékek és vendéglátó képzőművészek részére fentartatik egy külön grafikai tanfolyam, a különféle művészeti sokszorosító eljárásoknak gyakorlati elsajátítása céljából.

2. § A felvételre jelentkezők az egyes tanfolyamok vezető szaktanárai közül szabadon választhatnak; viszont a tanár azokat a növendékeket, akik osztályában utasításait s a tanítás ügyében tett kívánságait nem követik, osztályából elutasíthatja.

II. Jelentkezés, felvételi vizsgálat, előképzettség.

3 §. Új jelentkezők csak korlátozott számban vétetnek fel; a végleges felvétel a *felvételi vizsgálat* (próbarajz, illetve mintázás) eredményétől, ennek alapján az illető szaktanárok határozatától függ.

A felvételi vizsgálatok rendszerint szeptember második felében és január hó elején tartatnak meg.

A felvételért külön folyamodni nem kell, csak a beiratkozásnál személyesen jelentkezni.

4. §. Az *általános* tanfolyambeli növendékek *rendesek* vagy *rendkívüliek* lehetnek.

5. §. Mindenik *általános* tanfolyambeli növendék felvételének, illetőleg a felvételi vizsgálatra való bocsátásának előfeltételei (melyeket születési és iskolai bizonyítványokkal igazolni tartozik) a következők:

a) a betöltött 16-ik korév;

b) megfelelő általános tanulmányi előképzettség és némi gyakorlottság a művészeti rajzolásban, illetve mintázásban. Utóbbinak kellő foka külön felvételi vizsgálat útján igazolandó

6. §. A felvétel feltételei a tanulmányi előképzettséget illetőleg a következők:

a) A *rendes általános* tanfolyambeli növendékek (férfiak és nők) felvételére megkívántatik, hogy előzetesen valamely *közép- vagy polgári iskolának*, illetőleg *felsőbb leányiskolának hat osztályát* végezték legyen;

b) *kivételesen rendkívüli művésznövendékekül* az oly jelentkezők is felvehetők, kik a fenti tanulmányi előképzettséget igazolni nem képesek, vagy a rendes növendékek számára előírt tanulmányi rendtől eltérőleg kívánják látogatni az *akadémiát*. A választott tantárgyakból való megfelelő gyakorlottságot azonban — külön *felvételi vizsgálat* útján) — ezek is igazolni tartoznak.

7. §. A leendő festőművésznövendékek egy fejet és aktot élő modellről tartoznak lerajzolni. Idő: 4—4 óra

A szobrászművésznövendékek egy fejet élő modellről kötelesek mintázni. Idő: 8 óra.

Oly jelentkezőkkel szemben, kik ezen próbamunkálatok alkalmával a művészi tehetség jelét nem igazolták, a *felvétel feltétlenül megtagadható*.

8. §. Olyanok, kik az akadémia *általános* tanfolyamait befejezték, vagy azoknak megfelelő tanulmányokat másutt végeztek, *nagyon korlátolt* számban az akadémia *továbbképző* (mesteriskolai) növendékeiül vehetők fel, amennyiben 18-ik korévüket már betöltötték, de a harminczadikat még túl nem lépték.

9. §. További feltételek: a megfelelő általános műveltség és szakszerű előképzettségnek kellő foka

10. §. A felvételi vizsgálatokról bizonyítványok nem adatnak ki.

11. §. *Továbbképző* növendékeknek a felvétel időpontja rendszerint a tanév kezdete, méltánylandó körülmények alapján a felvétel esetleg a tanév közben is megengedhető.

12. §. Egyik szakosztályból a másikba való átléphetés ügyében az illető növendék az igazgatóságnál benyújtandó írásbeli kérelme alapján, az a szaktanár határoz, akinek osztályába való áthelyezés kérelmeztetett.

Az ily átlépés azonban mindenkor csakis a tanfélév változásával engedélyezhető.

III. Tanulmányi idő, tantárgyak, heti órák.

13. §. A tanév I. és II félévre van osztva. Az első félév szeptember hó második felében kezdődik és deczember hó 22-én végződik. A második félév január hó első felében kezdődik és június hó közepén végződik

14. §. A művésznövendékek képzése általában nincs az évek bizonyos számához kötve; az *általános* rendes tanfolyam *négy éves*.

A *továbbképző* növendékek az akadémia egy-egy szaktanfolyamán négy egymásutáni tanévet tölthetnek; de bármikor elbocsáthatók, ha a művészi pályára tehetségtelennek bizonyulnak, vagy kellő munkásságot nem fejtenek ki. Evégből a továbbképző (mesteriskolai) növendékek munkásságukról tanfélévenként a tanári testületnek beszámolni kötelesek.

15. §. A *rendes általános* tanfolyambeli növendékek azon évfolyamnak, melyre fölvetettek, összes tárgyait rendszeren hallgatni, illetőleg gyakorolni kötelesek.

16. §. A *rendkívüli* növendékek, a szaktanárok hozzájárulásával, az egyes tárgyakból szabadon választhatnak, de a megállapított programot kötelesek rendesen betartani, mert ellenkező esetben az *akadémiába* való járástól eltiltatnak.

IV. Osztályozás, bizonyítvány.

19. §. Az *általános* tanfolyambeli növendékek szorgalmuk és haladásuk szempontjából tanfélévenként osztályozás alá esnek, mely célból minden tanfélév végén *vizsgálati rajzokat* készíteni kötelesek és a tanfélév alatt készített *rajzaikat* és *festményeiket* az illető szaktanároknak *beszolgáltatni tartoznak, ellenkező esetben e tárgyakból osztályzatot nem nyerhetnek*.

20. §. A kik a *kötelező vizsgálatokat* bármily oknál fogva elmulasztják, vagy egyes tantárgyakból kielégítő osztályzatot nem nyernek — *pót*, illetve *javítóvizsgálatot* tenni tartoznak.

22. §. A *tanbizonyítványra* 30 filléres, a *látogatási bizonyítványra* pedig 1 koronás okmánybélyeg szükséges. *Katonai ügyben* kiadott látogatási bizonyítvány *bélyegmentes*.

V. Beiratás.

24. §. A növendékek beiratás végett a főiskola igazgatóságánál kötelesek jelentkezni.

25. §. A felvehető új növendékek a felvételi vizsgálat eredményének kihirdetése napjától számított három napon belül kötelesek beiratkozni, illetőleg a beiratási, tan- és egyéb díjakat lefizetni, mert ellenkező esetben a számukra fentartott helyre igényt nem tarthatnak.

A ki beiratási és tandíjfizetési kötelezettségének a felvételt követő két hét alatt eleget nem tesz, kilépettnek tekintetik.

26. §. Minden növendék *beiratási* díjul 4 koronát, *Értesítő-díj* fejében 2 koronát és félévenként a képzőművészeti főiskola *Diákasztala* javára 1—1 K-át fizet.

A *rendes* növendékek félévi tandíja 10 korona; a *rendkívüli* növendékek félévi tandíja 40 korona.

A *tandíjmentességre* vonatkozó tudnivalókat lásd a 33. §-ban.

27. §. Minden új növendék felvétele ideiglenes. — Az első évben akár az év folyamán, akár az év végén *elbocsátható*, ha a művészi pályára *tehetségtelennek bizonyul*, vagy *feltűnő hanyagságot* tanúsít.

28. §. Minden *rendes* növendék részére felvétele alkalmával — 2 koronás bélyeggel ellátott — *arczképes felvételi igazolvány* állíttatik ki, mely négy évi tanfolyamra szóló beiratási rovatokkal el van látva.

A *rendkívüli* látogatók arczképes igazolványt nem kapnak, felvételük tanfélévről-tanfélévre 30 filléres bélyeggel ellátott „*Igazolvány*“-on bizonyíttatik.

B)

KIVONAT

A RAJZTANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA FELVÉTELI, TANULMÁNYI ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.

(Jóváhagyta: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr
1908. évi 66.686. számú rendelettel.)

	Oldal
I. Szaktanfolyamok	45
II. A felvétel előfeltételei	45
III. A felvételi vizsgálatok	46
IV. Beiratás	47
V. Tanulmányi idő	48
VI. Tantárgyak, heti órák	48
VII. Osztályozás, tanbizonyítvány	50
VIII. Félévi és osztályvizsgálatok	51
IX. Javító- és pótvizsgálatok	52
X. Tanképesítő vizsgálatok	52
XI. Gyakorló iskola	52
XII. Külön tanulmányok	53
1. Esteli külön aktrajzolás (szabadiskola)	
2. Állatrajzolás.	
3. Tájképfestés, tanulmányutak.	
4. Grafika.	
5. Továbbképző tanfolyamok.	
XIII Rendkívüli növendékek	55

I. Szaktanfolyamok.

1. §. A „*Rajztanárképző Főiskola*“ feladata: rendszeres tanítás útján a jelen kor igényeinek és az ország szükségletének megfelelő *rajztanárokat*, illetve *rajztanítókat* és *rajztanítónőket* szakszerűen kiképezni.

2. §. Ezen célból a *Rajztanárképző Főiskola* jelenleg négy szaktanfolyamot tart fenn:

a) a *középiskolai rajztanárjelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak*, a hazai *középiskolákban*, a *felső ipariskolákban*, *ipari szakiskolákban* és *női ipariskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú és alsóbb tanintézetekben való tanítására jogosító oklevél megszerzése céljából;

b) a *polgári iskolai rajztanítójelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *polgári iskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú *iparoktatási* és alsóbb tanintézetekben való tanítására jogosító oklevél elnyerése végett. Továbbá:

c) a *polgári iskolai rajztanítónőjelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *polgári leányiskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú *iparoktatási* és alsóbb *leányiskolákban* való tanítására jogosító oklevél megszerzése céljából. Végül:

d) a *tanítóképző-intézeti* leendő rajztanárok részére, kik a közép- vagy polgári iskolai rajztanár-, illetőleg rajztanítójelöltek négy évi szaktanfolyamának sikeres befejezése után, még egy 5-ik évet kötelesek végezni a *Rajztanárképző Főiskolában*.

Rendes növendék az, aki ezen tanfolyamok valamelyikére ily minőségben fölvétetik.

II. A felvétel előfeltételei.

3. §. *Rendes* növendékül való felvételre — a betöltött 16-ik életév után — csak az tarthat igényt, a ki az egyes tanfolyamok számára meghatározott és az alábbi pontokba foglalt előtanulmányokat szabályszerűen végezte s az elvégzést *rendes iskolai bizonyítvánnyal* igazolni tudja.

4. §. A megkövetelt iskolai előtanulmányok a következők:

a) *középiskolai rajztanárjelöltekre* nézve: *középiskolai érettségi bizonyítvány*.

Az érettségi bizonyítványok közül úgy a gimnáziumi, valamint a reáliskolai egyaránt elfogadható, ellenben a kereskedelmi érettségi bizonyítvány a felvételre nem kvalifikál;

b) *polgári iskolai rajztanítójelöltekre* nézve: elemi iskolai tanítói oklevél, esetleg az a) pont alatti előtanulmány;

c) *polgári iskolai rajztanítónőjelöltekre* nézve: elemi iskolai tanítónői oklevél, esetleg az a) pont alatti előtanulmány.

A fentebbi c) pont alatti előtanulmány hiányában ezen tanfolyam *előkészítő osztályába* felvehetők oly nők is, kik a *felsőbb leányiskola hat osztályát* végezték. Más hasonló értékű hat osztály, vagy óvónői oklevél az előkészítő osztályba való felvételre nem szolgálhat alapul;

d) *tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltekre* nézve: gimnáziumi, illetőleg reáliskolai *érettségi bizonyítvány*, vagy *tanítói*, illetőleg *tanítónői oklevél*.

III. A felvételi vizsgálatok.

5. §. A rendelkezésre álló helynek megfelelőleg új növendékek mindig, csak korlátolt számban vehetők fel a *Rajztanárképző Főiskolába*.

6. §. A megfelelő előtanulmánynyal bírók *felvételi vizsgálatra* bocsáttatnak, melynek eredménye alapján a „*Rajztanárképző Főiskola*“ tantestületének beltagjai határoznak a felvétel iránt.

A felvételi vizsgálat *szeptember hó első napjaiban tartatik meg** és meghatározott rajzfeladatok megoldásából áll. Eme feladatok az összes pályázókra nézve az alábbiak:

1. Emberi fejnek rajza szobormintáról, idő 4 óra.
2. Ékítményes rajz féldomború mintáról, idő 4 óra.
3. Testrajzolás szabadon, nagyméretű geometriai testcsoportról, idő 2 óra.

A felvételnél a korábbi általános *előtanulmányi minősítvény* is figyelembe vétetik.

---

* Egyévi önkéntesek október hó elején tehetnek felvételi vizsgálatot, ha okmányilag igazolják, hogy szeptember elején vizsgálatra nem jelentkezhettek.

7. §. Évközben, vagy a II. félév elején felvételi vizsgálatok nincsenek; az új növendékek tehát *csakis a szeptemberi felvételi vizsgálat* alapján juthatnak a *Rajztanárképzőbe*.

A felvételi vizsgálatok eredményéről bizonyítvány nem adatik ki.

IV. Beíratás.

8. §. A felvételre jogosult növendékek beíratás végett az igazgatóságnál tartoznak jelentkezni.

Minden új növendék felvétele ideiglenes. Az első évben akár az év folyamán vagy az év végén *elbocsátható* az, ki a rajzoktatói pályára *tehetségtelennek bizonyúl, vagy feltűnő hanyagságot tanúsít*.

9. §. A tanév I. és II. félévre van osztva.

Az első félév *szeptember* első felében kezdődik és *deczember* hó 22-én végződik.

A második félév *január* első felében kezdődik és *junius* hó közepén végződik.

10. §. A *Rajztanárképző Főiskola* azon növendékei, kik az I., II. és III. évfolyamot végezték, a *következő* tanév első felére: *junius* hó közepén kötelesek beiratkozni. A tanév második felére pedig: *január* hó első napjaiban az összes növendékek beiratkozni tartoznak.

A félévek tanulmányi ideje alatt beiratkozni nem lehet; az új növendékek a második félévvel nem kezdhetik meg tanulmányaikat.

11. §. Beiratkozásnál az alábbi címeken a következő összegek fizetendők:

1. Beíratási díj (tanévenként)	. . . . .	4 kor.
2. Tandíj (félévenként)	. . . . .	10 „
3. „Értesítő“-díj (tanévenként)	. . . . .	2 „
4. Diákasztal javára (félévenként)	. . . . .	1 „
5. Felvételi igazolvány bélyege (csak az új növendékeknek)	. . . . .	2 „

Minden *rendes* növendék részére az intézetbe való felvétele alkalmával 2 koronás bélyeggel ellátott arczképes „Felvételi igazolvány“ állíttatik ki, mely az egész négy évi tanfolyamra szóló beíratási rovatokkal el van látva.

A tandíjmentességre vonatkozó tudnivalókat lásd 56 oldal 5. § ban.

V. Tanulmányi idő.

12. §. A középiskolai rajztanárjelöltek képzése négy éves tanfolyamon történik.

A polgári iskolai rajztanítójelöltek kiképzése ugyancsak négy évet vesz igénybe.

A polgári iskolai rajztanítónőjelöltek tanfolyama négy, illetőleg öt évre terjed. És pedig:

a) oly jelöltekre nézve, kik elemi iskolai tanítónői oklevéllel bírnak, a négy évi tanfolyam kötelező;

b) oly jelöltek, kik elemi tanítónői oklevéllel nem bírnak, hanem a felsőbb leányiskola hatodik osztályát végezték, a négy rendes évfolyamot megelőzőleg egy évet az előkészítő osztályban kötelesek tölteni: ezek tanfolyama tehát öt évet vesz igénybe.

A tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltek képzése öt évre terjed.

Az ötödik tanulmányi év a tanítóképzők különleges igényeit szolgálja. Nem tekinthető ezzel egyenértékűnek a 12. § b) pont alapján végzett tanítójelölteknek ötödik éve; a 12. § b) alapon a tanítónőképzői tanári vizsgálatra a jelöltek nem bocsáthatók.

13. §. Az összes kurzusok tanfélévekkel bírnak; tanfélévenként csak az előírt anyag végezhető. Első félév második helyett — vagy megfordítva — be nem számítható.

Az előírt tanulmányi idő semmi czímen meg nem rövidíthető. Tekintettel a képzés különleges igényeire, a szak- vagy főiskolákon, a tudomány- vagy a műegyetemen eltöltött évek itt sem részben, sem egészben be nem számíthatók.

14. §. A tanfolyamokat magánúton végezni sem egészben, sem részben nem lehet.

VI. Tantárgyak, heti órák.

A rajztanár- illetőleg rajztanító- és rajztanítónőjelöltek tantárgyait és heti óraszámait lásd: 19—23. oldal a „Rajztanárképző Főiskola tanterveinek kivonatában.”

15. §. Az 1908/9-ik tanévtől kezdődőleg a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1908. évi 142496. számú rendelete alapján, a polgári fiúiskolák igényeinek megfelelő önálló rajztanítói tanfolyam szerveztetett.

15. §. A tanítóképző-intézeti képesítésre a nők közül csak azok pályázhatnak, kik *középiskolai érettségi bizonyítvánnyal*, vagy *elemi iskolai oklevéllel* bírnak, ezenfelül a Rajztanárképző Főiskolában, a *középiskolai tanárjelöltek*, *illetőleg a polgári iskolai tanítójelöltek részére előírt tananyagot* kiváló eredménnyel hallgatták, illetve gyakorolták. Erre való tekintettel, a tanítóképző-intézeti képesítésre reflektáló nők kötelesek a *középiskolai rajztanárjelöltek*, *illetőleg a polgári iskolai tanítójelöltek* négy évfolyamának összes tárgyait hallgatni, illetőleg gyakorolni, valamint kötelesek magukat a középiskolai, illetve a férfi polgári iskolai jelöltek részére előírt osztály- és tanképesítő-vizsgálatoknak alávetni.

Az ilyen jelöltek, ugyanúgy, mint a középiskolai rajztanárjelöltek, kötelesek minden tantárgyat a férfi tanárjelöltekkel együtt hallgatni. A mennyiben azonban a tanulmányi és órarend ezt lehetővé teszi, a tanári testület engedélyével ezen jelöltek egyes tantárgyakat, nevezetesen az *alakrajzot*, az *iparművészeti rajz* és *tervezést*, esetleg a *csendélet*, *rajz* és *festést* a polgári iskolai *rajztanítónőjelöltekkel* gyakorolhatják.

16. §. Az 5-ik évfolyam tárgyai a 23. oldalon

17. §. A didaktikai gyakorlat helyére, idejére és módjára nézve az 1906. évi 11 890. sz. vallás- és közoktatásügyi ministeri rendelet 11—13. §§-ai az irányadók *

* Ezen paragrafusok szövege a következő :

11. §. A didaktikai gyakorlat áll: hospitálásból a tanítóképző-intézetben és a gyakorlóiskolában és folytatólagos tanításból a tanítóképző-intézetben.

Egy-egy jelölt folytatólagos tanítása négy hétig tart, a tanfolyam tartama alatt a jelölt által bármikor kérhető időben.

12. §. A jelölttől kért időn belül a hospitálás és folytatólagos tanítás tárgyát, anyagát, osztályát és részletes módozatait a gyakorlatra kijelölt tanintézet igazgatója — az illető szaktanárok meghallgatása után — esetről-esetre állapítja meg saját hatáskörében.

Folytatólagos tanításait a jelölt az illetékes szaktanár vezetése alatt és állandó jelenlétében végzi.

13. §. Gyakorlatainak befejezése után a jelölt bizonyítványt kap a didaktikai gyakorlatban való részvételéről

A didaktikai gyakorlatok eredményét a gyakorlatra rendelt tanítóképző-intézet igazgatója és a jelölt gyakorlatainak vezetésében résztvett szaktanárok állapítják meg s ugyanők állítják ki és írják alá az erről szóló bizonyítványt.

A bizonyítványban feltüntetendő, hogy a jelölt az ezen szabályzatban megkívánt gyakorlatokban «sikerrel», «jó», «jeles» vagy «kitünő sikerrel» vett részt.

18. § Az órarendet a tanári testület félévenként állapítja meg, melyet a jelöltek betartani kötelesek. A tanulmányi terv részletezett igényeit a tantestület által kidolgozott program állapítja meg.

Egyes esetekben a tanóra-rendtől való kivételes eltérést csak a tanári testület engedheti meg.

VII. Osztályozás, tanbizonyítvány.

19. §. A *Rajztanárképző Főiskola rendes* hallgatói félévenként osztályozás alá esnek; minden növendék minden egyes vizsgálati tárgyból két érdemjegyet kap. Ezek egyike a növendékek szorgalmának, másika a megkövetelt mérték megközelítésének jellemzésére szolgál. Az első: a „szorgalom“, a másik, a tulajdonképeni mértékadó érdemjegy: az „osztályzat“ szóval jelöltetik.

Az osztályzatok és szorgalmi jegyek fokozatai a következők: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Zérus (0) jegy ott és akkor használandó, midőn valamely növendék osztályzata függőben van. Az ilyen hiányjegy megjegyzéssel kísérendő

A „0“ *hiányjegy* mellett az illető növendék *magasabb osztályba nem léphet.*

20. §. A növendékek munkáikat a szaktanárok által meghatározott időpontban beszolgáltatni kötelesek, ellenkező esetben az illető tárgyból osztályzatot nem kaphatnak. Az osztályozás után a beadott munkák a növendékeknek rendszerint visszaadatnak, föl vannak azonban jogosítva a tanárok arra, hogy azokat részben, vagy akár összességükben is a növendékek munkatára, vagy az iskolai kiállítások számára visszatarthassák.

21. §. A „*Minősítési könyv*“-ből a *rendes* növendékek minden tanfélév végén *tanbizonyítvány* alakjában kivonatot kapnak. Minden *rendes* növendék köteles ezt félévenként kivenni, egyszersmind az után 30 fillér bélyegilletéket fizetni. A *rendes* időben kiszolgáltatott tanbizonyítványért külön díj nem jár, ellenben az utólagos kiállításért az ifjúsági *Diákasztal* javára 2 korona külön díj fizetendő.

Alkalomszerűleg kiadott „*Látogatási bizonyítvány*“-ra 1 koronás

okmánybélyeg szükséges; *katonai ügyben* kiadott *látogatási bizonyítvány bélyegmentes*.

A teljes tanfolyam bevégzéséről a növendékek végbizonyítványt nem kapnak; ezt a tanfolyam végével elnyerhető képesítő oklevél pótolja.

VIII. Félévi és osztályvizsgálatok.

22. §. A Rajztanárképző Főiskola növendékei minden tanév I-ső félévének végén *félévi* és minden tanév végén *osztályvizsgálatot* tartoznak tenni.

A vizsgálatok a tantárgyak természete szerint *gyakorlatiak* (rajz, mintázás) vagy elméletiek (szóbeli, írásbeli) lehetnek. Ezen — félévenként megtartandó — vizsgálatokra csak azok bocsáthatók, kik az illető osztálynak rendes növendékei voltak.

Egyenesen magasabb évfolyam osztályvizsgálatára vagy összevont vizsgálatra senki sem bocsátható.

A vizsgálat az *összes* tantárgyakra kiterjed, kivéven a *magyar irodalmat, a pedagógiát, a művészetek történetét* és a *bonczalaktant*. Eme tárgyakból csak a tanképesítők vizsgáznak a jelöltek, de az előadásokat pontosan látogatni kötelesek.

Ha valamely jelölt az osztályvizsgálaton három tárgyból elégtelen osztályzatot kapott, csak *osztályismétlőül* vehető fel a rendes növendékek sorába. Megfelelő tehetség hiánya vagy hanyagság esetében a tanártestület kimondhatja, hogy az illető az intézetbe *többé fel nem vétetik*. Kimondhatja ezt a testület abban az esetben is, ha a jelöltnek legalább két *elégtelen* vagy „0” *hiányjegye* van az osztályzatok és szorgalmi jegyek között.

23. § A ki egy félévben 5 órát igazolatlanul, vagy egy tantárgy félévi óraszámának egyharmadát akár igazoltan is mulasztja, azon tárgyból osztályzatra igényt nem tarthat, illetőleg a félévi vagy osztályvizsgálatra való bocsátását szaktanára ez alapon megtagadhatja.

Nem osztályozható azon növendék, ki a kitűzött vizsgálati időben távol marad.

24. §. *Magántanulói* minőségben a rajztanárképző tanfolyamait végezni nem lehet, illetőleg magántanulmány alapján senki sem tehet vizsgálatot.

IX. Javító- és pótvizsgálatok.

25. §. A ki a kötelező osztályvizsgálaton legalább elégséges osztályzatot elérni nem tud, vagy az osztályvizsgálatról méltányolható ok miatt elmarad, *javító-*, illetőleg *pótvizsgát* tenni tartozik.

A javító- vagy pótvizsgálati díj tárgyanként 5 korona. A javítóvizsgálati díj alól való felmentésnek nincs helye, a pótvizsgálati díj alól is csak méltányolandó esetekben.

26. §. Oly jelölt, ki a tanév végén elégtelen osztályzatot nyert, de időközben a rajztanításra képesítő vizsgálatot ezen tárgyból sikerrel letette, a javítóvizsgálat alól felmentetik, illetőleg a képesítővizsgálaton nyert osztályzata a tanári kar által elfogadtatik.

Oly jelölt, ki a tanév végén megtartott osztályvizsgálaton és ezt követőleg a képesítő vizsgálaton, valamint az erre következő szeptemberi javítóvizsgálaton is megbukik, a magasabb évfolyamba fel nem vehető, illetve *osztályismétlésre* utasítandó.

X. Tanképesítő vizsgálatok.

27. §. A Rajztanárképző Főiskola rendes növendékei tanulmányaik alapján a megfelelő iskolanemekre érvénynyel bíró *képesítő oklevelet* szerezhetnek.

A képesítő vizsgálatok megtartása és a tanképesítő oklevelek kiadása az „*Országos m. kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság*“ hatáskörébe tartozik. Ezen állandó bizottság az 1903. évi 12,952. számú Ő Felsége a király által jóváhagyott és a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister által kibocsátott szabályzat alapján működik.

Eme szabályzat a „Rajztanárvizsgáló Bizottság“ székhelyén — a Rajztanárképző Főiskolán — megszerezhető.

XI. Gyakorló iskola.

28. §. A rajztanár, tanító- és tanítónőjelöltek *rajzpedagógiai* kiképzésének elősegítésére a főiskola egy *Gyakorló rajziskolát* tart fön.

Bejáró növendékül fölvehetők a gyakorló iskolába elemi-, polgári-, középiskolai tanulók (fiúk és leányok) számszerint legfeljebb harminczan.

A beiratás és a tanítás ez idő szerint teljesen díjmentes. A tanítás *október* elejétől *május* hó végéig tart, óraszám hetenként 4 (két kettős óra).

Egyes iskolák rajzoktatói hivatalos meghívást kapnak arra nézve, hogy iskolájuk rajzoktatását a leendő rajzoktatókkal megismertessék. A rajztanárképzőn megtartott *bemutató előadás* után, a megfelelő felsőbb hatóság engedelmével, a jelöltek az előadót saját iskolájában látogatják meg.

29. §. A meghívott tanárok közreműködésükért megfelelő díjazásban részesülnek.

A rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek a tanítás gyakorlásában kisebb csoportokban, meghatározott sorrendben vesznek részt.

XII. Külön tanulmányok.

30. § A *Rajztanárképző Főiskola* feladata a hivatásos rajzoktatóknak minél alaposabb és sokoldalúbb szakképzést nyújtani. Ennek megfelelőleg oly intézményekről is gondoskodott, melyek útján a jelöltek — individuális hajlamaikat követve — szabad idejüket jól kihasználhatják; ugyanezekkel módot nyújt a főiskola arra, hogy a végzett növendékeknek egy része szakmájában tovább haladhasson.

Az itt jelzett czélt szolgáló intézmények az alábbiak.

1. *Esti külön aktrajzolás (szabadiskola).*

31 § Az iskolai képzésen túl lévő rajztanárok, rajztanítók és tanítónők részére a főiskola egy *külön esti szabad aktrajzolási tanfolyamot* tart fenn, melyre korlátolt számban, tandíjmentesen vétetnek fel a jelentkezők.

Ezen szabad tanfolyam látogatói szorosabb értelemben véve nem tartoznak a főiskola kebelébe; a tanfolyamra való felvétel a külön aktrajzolásban való résztvételen kívül semmi egyébire nem jogosít.

2. Állatrajzolás és festés.

32. §. Az élő állatok rajzolásának gyakorlására a növendékeknek egész napon át — több kisebb élő háziállat mellett — állandóan egy ló áll rendelkezésükre. Ezeket az összes növendékek, részben az erre előirt órákban, részben pedig azokon kívül, szabadban vagy zárt helyen, bármikor rajzolhatják és festhetik.

3. Tájképfestés és tanulmányút.

33. §. A tájképrajzolás és festés gyakorlására a *főiskola* időnkint (szünnapokon) társaskirándulásokat rendez egyik tanárának vezetése mellett.

A IV. éves rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek rendszerint tanulmányúti segélyben részesülnek. A csoportos tanulmányutat mindig a *főiskola* egyik tanárának vezetése mellett teszik meg.

4. Grafika.

34. §. A modern művészeti reprodukciók, de főként a rézkarcz gyakorlása lehetővé van téve a jelöltek számára a *főiskola Grafikai osztálya*-ban, ahol szabad idejükben naponként, a vásár- és ünnepnapokat kivéve, reggeli 8 órától esti 7 óráig gyakorolhatják magukat.

5. Továbbképző tanfolyamok.

35. §. Oly tanár-, tanító- és tanítónőjelöltek, kik a rajztanításra szóló képesítést már megszerezték, de készségüket bizonyos irányban még tökéletesíteni akarják, *továbbképző növendékekül* iratkozhatnak be a *főiskolába*. Ily minőségben növendékek csak nagyon korlátolt számban vehetők fel; a jelentkezők közül a szaktanárok meghallgatásával az igazgatóság jelöli ki a fölveendőket.

36. §. A *továbbképző* növendékek tanprogrammja esetről-esetre és egyénenként állapíttatik meg, de a megállapított program betartása a jelöltektől szigorúan megköveteltetik.

A kiváló növendékek ezek közül azon előnyben részesülhetnek, hogy az igazgatóság időnkint számukra csoportosan vagy egyénenként műtermet bocsát rendelkezésükre.

37. §. A továbbképző rajztanítónőjelöltek, illetve okl. rajztanítónők a Főiskolában berendezett helyiségben az iparművészetet műhelyszerűleg — tehát a kivitel gyakorlásával is — folytathatják.

Ezen külön iparművészeti gyakorlati tanfolyamra, a mennyiben ezt a helyi viszonyok engedik, korlátolt számban női művész-növendékek is felvehetők. A felvétel a felvételi vizsgálat eredményétől, ennek alapján az illető szaktanári határozattól függ.

A felvételi vizsgálat iparművészeti rajz és tervezési feladatok megoldásából áll; idő 4—4 óra

XIII. Rendkívüli növendékek.

38. §. Rendkívüli minőségben csak nagyon méltánylandó esetekben vehetők fel növendékek és akkor is csupán abban az esetben, ha a rendes növendékek mellett hely áll rendelkezésre.

A jelentkező a tanártestülethez intézett kérvényben fejt ki azon okokat és körülményeket, melyeknek alapján *rendkívüli* minőségben való felvétele indokolható.

39. §. A rendkívüli növendékek számára külön tanfolyamok nincsenek, hanem ők a rendes növendékek tanrendjéhez kötelesek alkalmazkodni; itt azonban csupán az általuk választott és a tanártestület hozzájárulásával megállapított órákat kötelesek látogatni.

A rendkívüli növendékek tanfélévről-tanfélévre 30 filléres bélyeggel ellátott „*Igazolvány*”-t kapnak; valamint külön kérelemre, szabályszerű bélyeg átadása mellett, a félévi zárlatkor számukra 1 koronás bélyeggel ellátott „*Látogatási bizonyítvány*” állítható ki.

40. §. A rendkívüli növendék osztályvizsgálatot nem tehet.

41. §. A rendkívüli növendékek beiratási díjul 4 K-át, Értesítődíj fejében 2 K-át, továbbá félévenként tandíjul 40—40 K-át és a főiskola Diákasztala javára 1 – 1 K-át fizetnek. A tandíj fizetése alól csak azok menthetők föl, kik legalább két tantárgyat dícséretes szorgalommal és eredménynyel hallgattak, illetve gyakoroltak.

c)

ÁLTALÁNOS RENDSZABÁLYOK.

1. §. Az igazgatóságghoz benyújtott okmányok a felvételi vizsgálattól számított két hét alatt visszaveendőek. Ezen időn túl az igazgatóság azokért *nem szavatol*.

2. §. A növendékek minden tanfélév elején, az előadások megkezdésekor, igazolványuk felmutatása mellett az illető tanároknál jelentkezni tartoznak.

3. §. A rendes főtanfolyamok elvégzésére kiszabott négy, illetve öt éven túl, csak méltányolandó esetekben s csakis tanártestületi határozat alapján látogathatják a növendékek a Főiskolát, de így is legfeljebb összesen nyolcz éven át.

4 §. A gyakorlatokhoz szükséges *eszközöket* a növendékek a tanárok utasításai szerint az oktatás megkezdésekor beszerezni kötelesek.

5. §. Szegénysorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek az első tanféléven túl a tandíjfizetés alól felmentést nyerhetnek.

A tandíjelengedés a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézendő és a beiratás alkalmával a főiskola igazgatóságánál benyújtandó folyamodvánnyal kérelmezendő. A folyamodványt hatósági, szegénységi vagy vagyontalansági bizonyítvánnyal, valamint az utolsó tanfélévről szóló tanbizonyítvánnyal kell felszerelni. A folyamodvány csak *szegénységi* bizonyítvány alapján bélyegmentes.

Az egyszer elnyert tandíjmentesség a tanfolyam egész hátralevő részére szól. Elveszti azonban az illető növendék tandíjmentességét, ha az előmenetelben *felötlő hanyatlást* tanusít.

Tandíjmentességre csak oly növendékek tarthatnak igényt, kik vagyontalanságuk igazolása mellett, az összes kötelező tantárgyakból s a szorgalomból legalább *jó* érdemjegyet nyernek s a haladásból 2 elégségesnél rosszabb osztályzatuk nincs.

Rendkívüli növendékek ugyancsak vagyontalanságuk igazolása mellett csak azon esetben részesülhetnek tandíjmentességben, ha legalább két tantárgyat hasonló szorgalom mellett jó eredménnyel hallgattak, illetve gyakoroltak.

A beiratási és Értesítő-díj, valamint a főiskola Diákasztala javára fizetendő díjak alól felmentésnek nincsen helye.

6. §. Internátusa a Főiskolának nincs, de van Diákasztala, melynek célja: a szétszórva étkező intézeti növendékeket egyesíteni s ez úton őket jó és olcsó, illetve *ingyenes* étkezéshez juttatni. (L külön szab.)

7. §. *Állami ösztöndíjak* elnyerésére évenként pályázat hirdetik, de a pályázatban csak oly *szegénysorsú* növendékek vehetnek részt, a kik már legalább egy tanféléven át főiskolai tanulmányaikat sikeresen folytatták. Az ösztöndíj csakis egy-egy tanévre szól; továbbélvezete a tanév folyamán kitüntetett haladástól függ.

Az állami ösztöndíjért vagy segélyért a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett kérvényeket a főiskola igazgatóságánál kell benyújtani. A folyamodványokat hatósági szegénységi, illetőleg vagyontalansági, valamint az utóbbi évről szóló tanbizonyítványokkal kell felszerelni.*

8. §. A tanév folyamán a jelesebb növendékek között *jutalom- és szorgalom*-díjak osztatnak ki. Művészeti és iparművészeti feladatok megoldására nézve pedig *pályadíjak* tűzetnek ki.

A szünnapokon rendezendő *tájképfestészeti* kirándulások költségei — a rendelkezésre álló összeg erejéig — a Főiskola pénztárából fedeztetnek.

9. §. A főiskolának azon *rendes* férfi növendékei, kik érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel, a *véderő törvény* rendelkezései alapján tehetnek eleget katonai — *önkéntesi* — kötelezettségüknek. Azok a *rendes művésznövendékek* pedig, akik 6 közép-, vagy 6 polgári iskolai bizonyítvány, avagy tanítói oklevél alapján

---

* A szegénységi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok bélyegmentesek; ellenben az oly kérvények, melyekhez csak vagyontalansági bizonyítványok vannak csatolva, 1 koronás bélyeggel látandók el.

vétettek fel s a művészeti négy évi szaktanfolyamot *sikerrel* végezték, a *véderő törvény* vonatkozó szakaszainak korlátai közt tarthatnak igényt *egyéves önkéntességre*.

10. §. Az igazgatósághoz bármily okból benyújtott folyamodványhoz csatolt okmányok elintézés után az e végből kitűzött határnapig az igazgatósági irodában annál bizonyosabban átveendő, mivel e határnapon túl az igazgatóság az illető *okmányokért nem szavatol*.

15. §. A tantermeket s az azokban folyó gyakorlatokat és előadásokat csupán a szabályszerűen beiratkozott növendékek látogathatják. A tanárok be nem iratkozottaknak, illetőleg a hozzájuk be nem osztott növendékeknek kivételes látogatási engedélyt sem adhatnak.

A *tanórák rendes és pontos látogatása* a növendékek egyik legfőbb kötelessége. A tanítás mindennemű zavarása szigorúan kerülendő. A rend ellen vétőket a tanár a teremből kiutasíthatja.

16. § A tanórák *elmulasztása igazolandó*. Ha az elmaradás csupán egyes órákra terjedt, akkor az igazolás az illető *szaktanároknál*, hosszabb elmaradás ezenkívül az *igazgatóságnál is igazolandó*.

Betegség, vagy előre nem látható akadály esetén kívül a növendék az előadásokról csak *előzetesen* nyert *engedély* alapján maradhat el.

A ki egy *héten át a tanórákon meg nem jelenik* és ez idő alatt az ezen pont első bekezdésében említett értesítést is elmulasztja, a Főiskolából *kilépettnek* tekintetik.

17. §. A *tantermekben az oktatási időn kívül* a növendékek csakis a végből tartózkodhatnak, hogy ott magánszorgalmi gyakorlatokat folytassanak. E célból a tantermek, a szünnapokat kivéve, naponkint reggeli 8 órától esti 7 óráig nyitva vannak. A tantermeknek szünnapokon való használatára az igazgatóságtól esetről-esetre külön engedély kérendő.

18. §. A *Főiskola előtt az utcán*, a Főiskola *bejáratában* és a *folyosókon való céltalan tartózkodás* vagy csoportosulás, továbbá a tantermekben vagy folyosókon való *zajongás*, végül a tantermekben való *dohányzás tiltva van*. A kik ezt figyelmen kívül hagyják, azok — a *Diákasztal* javára — első ízben 5 korona, másodízben magasabb pénzbüntetéssel sújtatnak; harmadízben pedig, vagy azon esetben, ha a kiszabott bírságot le nem fizetik

a Főiskolából eltávolíttatnak. Az oktatás ideje alatt egyik tanteremből a másikba való járás-keelés szintén tilos.

19. §. A növendékek az egymással való érintkezésben a *társadalmi illem szabályait tartásuk szem előtt*. Az ezzel ellenkező magaviseletről származó kihágások elbírálása első sorban az igazgatóság hatáskörébe tartozik, tehát senki sincs jogosítva arra, hogy ily esetekben önbíráskodással éljen.

20. §. A főiskolák helyiségei, *bútorai és taneszközei gondosan kimérendők*. Rongálás esetén a kárt a tettes megtéríteni köteles. Ha a kárttevő nem tudódnék ki, akkor a kárt az illető osztály összes növendékei egyenlő arányban viselik.

A ki főiskolai felszerelési tárgyat, vagy növendéktársának tulajdonát képező munkaanyagot, rajz- vagy festőszert vagy egyéb tulajdont jogosulatlanul elsajátít, a kárpótlás kötelezettségének fentartása mellett a Főiskolából azonnal *kizárható*.

21. Ha a növendékek a Főiskolák falain belül *gyűlést*, avagy más ily természetű *összejövetelt* kívánnak tartani, kötelesek erre előzetesen az igazgatóság engedélyét kikérni. Az ifjúság csak az igazgatóság által láttamozott hirdetésekét függeszthet ki

22. §. A tanulmányok egyik kiegészítő részét képezi a főiskolai könyvtár használata is.

A növendékek a könyvtárban őrzött műveket az olvasóteremben kívánságukhoz képest tanulmányozhatják, azoknak kezelésénél és forgatásánál azonban a rongálást kerülni és használat után a kivett műveket sértetlenül (a műlapokat rendbe szedve) beszolgáltatni tartoznak.

Egyes művek a Főiskolán kívül való használatra is kiadhatók, ezeket azonban *14 napnál hosszabb ideig senki magánál nem tarthatja*. Értékesebb — különösen illusztrált művek — a Főiskolán kívüli használatra rendszerint ki nem adhatók.

Az a növendék, ki a könyvtárban kifogás alá eső magaviseletet tanusít, vagy a könyvtári szabályok ellen vét, a könyvtár látogatásától ideiglenesen vagy végleg eltiltatik. Az okozott károkért az illető növendék kártérítéssel tartozik

23. §. Az igazgatóságnak a növendékeket illető rendelkezései a *Főiskola hirdetési tábláján* tételnek közzé. *Ezekről minden növendék tudomást venni köteles* és azok nem ismerésével magát nem mentheti.

A tanévről kiadott nyomtatott *Évkönyv*-ből az igazgatóságnál minden növendék egy-egy példányt átvehet.

A képzőművészeti főiskolák *felvételi, tanulmányi és rendszabályai* minden növendéknek a főiskolába való belépésekor egy-egy példányban kézbesíttetnek; a *növendékek erről tudomást venni tartoznak; a szabályzat nem ismerése mentségül semmi tekintetben el nem fogadható.*

V.

A TANSZEMÉLYZET NÉVSORA.

A)

A Szépművészeti Akadémiánál:

Az I. számú *festészeti mesteriskola* igazgató-tanára:

BENCZÜR GYULA; tanársegéd: STETKA GYULA.

A II. számú *festészeti mesteriskola* igazgató-tanára:

ADÁMOSI SZÉKELY BERTALAN.

A *szobrászati mesteriskola* igazgató-tanára:

STROBL ALAJOS.

A *női-festőiskola* igazgató-tanára:

DEÁK EBNER LAJOS.

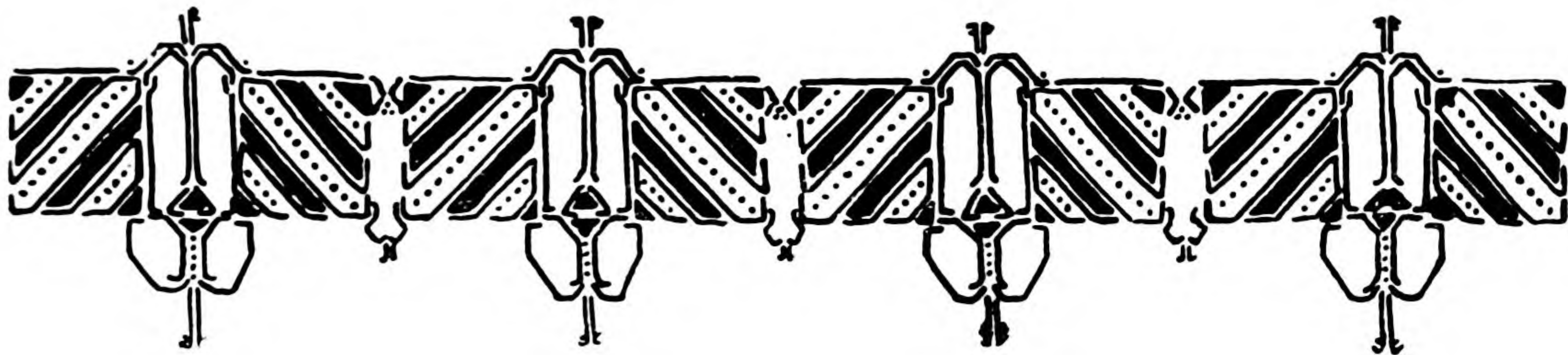
Az *általános tanfolyamok* művészeti igazgatója:

SZINYEI MERSE PÁL.

Rendes tanárok: BALLÓ EDE és ZEMPLÉNYI TIVADAR.

Óraadó tanárok: BOSZNAY ISTVÁN, FERENCZY KÁROLY, HAVRANEK FERENCZ, OLGYAI VIKTOR festőművészek, RADNAI BÉLA szobrászművész; továbbá: dr. PASTEINER GYULA a művészetek történetét- és dr. TELLYESNICZKY KÁLMÁN a művészeti boncztant előadó tud. egyetemi tanárok.

A fennebbi összes művészeti iskolák és tanfolyamok adminisztratív ügyvezetője: VÁRDAI SZILÁRD, a képzőművészeti főiskola igazgató-tanára.

A TANSZEMÉLYZET NÉVSORA.

B)

A rajztanárképző főiskolánál:

SZINYEI MERSE PÁL,
művészeti igazgató.

VÁRDAI SZILÁRD,
üggyv. igazgató-tanár.

Rendes tanárok:

AGGHÁZY GYULA,
festőművész.

HEGEDŰS LÁSZLÓ,
festőművész.

BOSZNAY ISTVÁN,*
festőművész, okl. rajztanár.

KOVÁCH GÉZA,
okl. rajztanár.

ERDŐSSY BÉLA,
festőművész, okl. rajztanár.

NÁDLER RÓBERT,
festőművész.

EDVI ILLÉS ALADÁR,
festőművész, okl. rajztanár.

NEOGRÁDY ANTAL,
festőművész.

HAVRANEK FERENCZ,
műépítész.

RÉVÉSZ IMRE,
festőművész.

Segédtanár: TARDOS KRENNER VIKTOR, festőművész

Rendkívüli óraadó tanárok:

DR. BADICS FERENCZ,
kir. tan., gyakorló főgimn. igazgató.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF,
nyug. reálisk. igazgató.

OLGYAI VIKTOR,
festőművész.

RADNAI BÉLA,
szobrászművész.

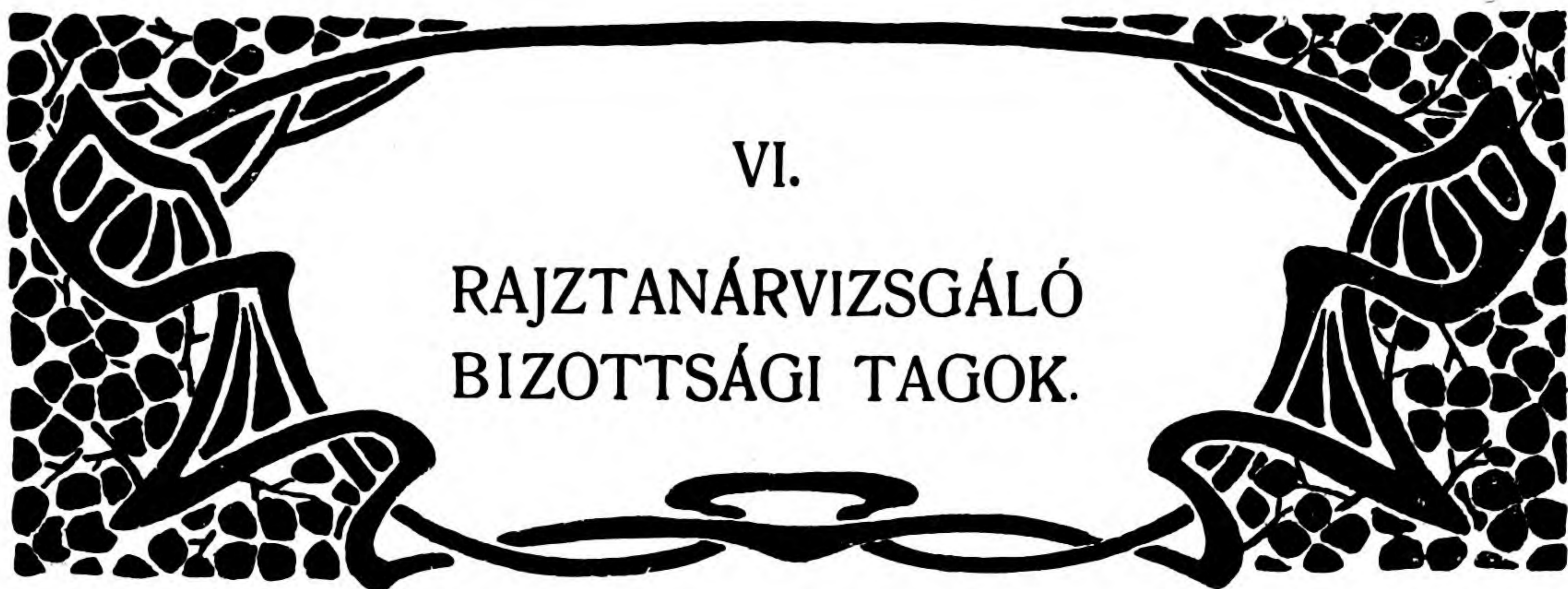
DR. PASTEINER FERENCZ,
tud. egy. ny. rendes tanár.

DR. WESSZELY ÖDÖN,
reáliskolai igazgató.

DR. TELLYESNICZKY KÁLMÁN,
tud. egyet. m. tanár.

---

* Állandó szolgálattételre berendelt állami középiskolai rendes tanár.

VI.

RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ
BIZOTTSÁGI TAGOK.

Elnök:

SZINYEI MERSE PÁL,
festőművész, a Képzőművészeti Főiskola igazgatója.

Alelnökök:

SCHULEK FRIGYES,
udvari tanácsos, műépítész, műegyetemi
ny. r. tanár.

VÁRDAI SZILÁRD,
a Képzőművészeti Főiskola igazgató-
tanára.

Bizottsági tagok:

AGGHÁZY GYULA,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

LORÁNFI ANTAL,
szobrászművész, iparműv. isk. tanár.

BADICS FERENCZ dr.,
kir. tanácsos, gyakorló főgymn. igazgató.

NÁDLER RÓBERT,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

BENCZÜR BÉLA,
műépítész, iparművészeti isk. tanár.

PASTEINER GYULA dr.,
tud. egyetemi ny. rendes tanár.

EDVI ILLÉS ALADÁR,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF,
okl. mérnök, áll. főreáliskolai igazgató-tanár.

ERDŐSSY BÉLA,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

RADNAI REZSŐ dr.,
min. o. tan., egyúttal a bizottság jegyzője.

HAVRANEK FERENCZ,
műépítész, rajztanárképző főiskolai tanár.

RAUSCHER LAJOS,
festőművész, műépítész, műegyetemi ny. r.
tanár.

HEGEDÜS LÁSZLÓ,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

HOLLÓS KÁROLY,
az Erzsébet-Nőiskola rajztanára.

STROBL ALAJOS,
szobrászművész, a szobrászati mesteriskola
igazgató-tanára.

HUSZKA JÓZSEF,
főgymnáziumi rajztanár.

KOVÁCH GÉZA,
rajztanárképző főiskolai tanár.

TARDOS-KRENNER VIKTOR,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

K. LIPPICH ELEK dr.,
miniszteri tanácsos.

WESZELY ÖDÖN dr.,
főreáliskolai igazgató.

VII.

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK EREDMÉNYE

Az 1908/9. tanév folyamán tartott képesítő vizsgálatok eredménye a következő:

1. Középiskolai rajztanári oklevelet nyertek:

Bálint József	Kerner Pál
Berón Gyula	Kondor József
Czékus Kálmán	Korcsmáros János
Gremsperger Ernő	Kövesdy Géza
Holló László	Lovaghy Dénes
Horn Antal	Majorovics Lajos
Illyés Árpád	Markó Lajos
Jakó Géza	Novák András
Kálmán László	Pichler Pál

2. Tanítóképző intézeti rajztanári oklevelet nyertek:

Pécs Gyula	Tóder Gyula
Vizhányó Károly	

3. Polgári iskolai rajztanítónői oklevelet nyertek:

Haller Stefánia	Miklós Ida
Killer Jolán	Nagy Kornélia
Kókay Julianna (növ.)	Paris Erzsébet
Kovács Aranka	Rauscher Julianna
Rombauer Erzsébet	

VIII.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLÁK NÖVENDÉKEINEK NÉVSORA

AZ 1908/9 TANÉVBEN.

A)

Szép művészeti akadémiái növendékek.

1. Általános tanfolyambeli *rendes férfi* művésznövendékek.

Első félévben :

Második félévben :

Békési Leó	I. éves	Békési Leó	I. éves
Brüll Aladár	I. „	Csuk Jenő	III. „
Csuk Jenő	III. „	Frank Frigyes	I. „
Dávid Endre	III. „	Gindert Péter	II. „
5 Dezső Alajos	I. „	5 Góth Móricz (grafikus) . .	H. „
Dorogi Imre	I. „	Hermann Lipót	V. „
Frank Frigyes	I. „	Huzella Pál	IV. „
Gindert Péter	II. „	Imbronovits János	I. „
Groszmann Lipót	II. „	Körmendy György	IV. „
10 Harsányi Andor	I. „	10 Kukán Géza	I. „
Hermann Lipót	V. „	Lenárdt Emil	II. „

Első félévben :

	Huzella Pál	IV. éves
	Imbronovits János	I. „
	Kollerich István	II. „
15	Körmendy György	IV. „
	Kukán Géza	I. „
	Márton Miklós	I. „
	Markbreiter (Major) Henrik	I. „
	Moskovics Ignác	I. „
20	Müller Gyula	III. „
	Pfliegler János	III. „
	Pogány Gyula	II. „
	Sambugnak Sándor	I. „
	Szüle Péter	III. „
25	Tahy György	I. „
	Tarnay Dezső	III. „
	Tatz László	III. „
	Telek Antal	II. „
	Teuchert Károly	III. „
30	Tipary Dezső	V. „

Második félévben :

	Lévy Róbert (grafikus)	I. éves
	Major Jenő (grafikus)	V. „
	Mikula András	I. „
15	Müller György	III. „
	Szüle Péter	III. „
	Tatz László	III. „
	Tarnay Dezső	III. „
	Telek Antal	II. „
20	Teuchert Károly	III. „

2. Általános tanfolyambeli *rendkívüli férfi* művésznövendékek.

Első félévben :

	Baumann Tivadar	III. éves
	Borsos Béla	V. „
	Csapó Márton	IV. „
	Csáky László	II. „
5	Cser Károly	III. „
	Diener Rezső	I. „
	Erbstein Andor	I. „
	Fejes Tivadar	V. „
	Fischer Edvin	III. „
10	Friedlinger Jenő	II. „
	Gajdátsy Ferencz	I. „
	Gunscher Nándor	I. „
	Győrffy István	III. „
	Koncz Antal	III. „
15	Kovács Gyula	IV. „
	Krausz Sándor	I. „
	Kron Jenő	I. „
	Kühmayer Róbert	I. „
	Matkovits Béla	I. „
20	Nógrádi Sándor	IV. „

Második félévben :

	Baumann Tivadar	III. éves
	Borsos Béla	V. „
	Csapó Márton	IV. „
	Csáky László	II. „
5	Cser Károly	III. „
	Dezső Alajos	I. „
	Diener Dezső	II. „
	Dorogi Imre	I. „
	Erbstein Andor	I. „
10	Fejes Tivadar	V. „
	Fischer Edvin	III. „
	Folyovich Tibor	I. „
	Friedlinger Jenő	II. „
	Fülöp Sándor	I. „
15	Gajdátsy Ferencz	I. „
	Győrffy István	III. „
	Koncz Antal	III. „
	Kopilovits István	I. „
	Kovács Gyula	IV. „
20	Krausz Sándor	I. „

Első félévben :

	Papp Bertalan	VI. éves
	Sándor J. Antal	II. „
	Schneider Jakab	III. „
	Szacsvay Lajos.	II. „
25	Szinay József	II. „
	Szöllösi János	I. „
	Szücs Sándor	IV. „
	Tenkács János	II. „
	Trifunovits Vojiszláv	II. „
30	Tucics János	I. „
	Uitz Béla	I. „
	Wolf József	I. „
33	Wolfner István	I. „

Második félévben :

	Kron Jenő	I. éves
	Kubinyi Bertalan	I. „
	Kühmayer Róbert	I. „
	Martos Ignác	I. „
25	Matkovits Béla	I. „
	Nógrádi Sándor	IV. „
	Pfliegler János	III. „
	Sambugnak Sándor	I. „
	Sándor J. Antal	II. „
30	Soós Vilmos	I. „
	Schmidt Gusztáv	I. „
	Schneider Jakab	III. „
	Szinay József	II. „
	Szigethy István	I. „
35	Szöllösi János	I. „
	Szücs Sándor	IV. „
	Tenkács János	II. „
	Tipary Dezső	VI. „
	Trifunovits Vojiszláv	II. „
40	Tucics János	I. „
	Uitz Pál	I. „
	Wolf János	I. „
43	Wolfner István	I. „

3. *Általános* tanfolyambeli *rendes nő* művésznövendékek.

Első félévben :

	B. Baross Katicza	II. éves
	Beer Lili	I. „
	Benczúr Ida	II. „
	Boross Bella	II. „
5	Dörre Ida	IV. „
	Friedmann Margit	I. „
	Friedlieber Ella	III. „
8	Györgyi Laura	II. „

Második félévben :

	B. Baross Katicza	II. éves
	Beer Lili	I. „
	Benczúr Ida	II. „
	Boross Bella	II. „
5	Dörre Ida	IV. „
	Friedlieber Ella	III. „
	Friedmann Margit	I. „
	Györgyi Laura	II. „
9	Hadzsy Olga (grafikus)	V. „

4. *Általános* tanfolyambeli *rendkívüli nő* művésznövendékek.

Első félévben :

	Ballagi Ilona	V. éves
	Bencze Jánosné	II. „
	Bükkerti Mariska	II. „

Második félévben :

	Bencze Jánosné	II. éves
	Bükkerti Mariska	II. „
	Eckhardt Ilona	I. „

Eckhardt Ilona . . . . . I. éves	Elischer Hilda . . . . . II. éves
5 Elischer Hilda . . . . . II. „	5 Horváth Pálné . . . . . I. „
Fischer Margit . . . . . II. „	Jehring Aranka . . . . . I. „
Friedrich Mária . . . . . V. „	Kiss Ilona . . . . . V. „
Kiss Ilona . . . . . V. „	Méray Horváth Zsófia . . . I. „
Markstein Ilona . . . . . II. „	Pál Francziska . . . . . I. „
10 Méray Horváth Zsófia . . . I. „	10 Podvinecz Erzsébet . . . I. „
Pál Francziska . . . . . I. „	Porter Paula . . . . . I. „
Podvinecz Erzsébet . . . . I. „	Poturicič Antalné . . . . . II. „
Poturicič Antalné . . . . . II. „	Reitter Hermina . . . . . IV. „
Reitter Hermina . . . . . IV. „	Ritook Margit . . . . . II. „
15 Ritook Margit . . . . . II. „	15 Schöntheil Irén . . . . . III. „
Rombauer Mariska . . . . . I. „	Szilviczky Kristina . . . . . I. „
Schöntheil Irén . . . . . III. „	Weiskopf Aranka . . . . . I. „
18 Zucker Frida . . . . . IV. „	Dr. Vertán Endréné . . . . . I. „
	19 Zucker Frida . . . . . IV. „

5. I. számú *festészeti mesteriskolai* továbbképző növendékek:

Első félévben:

Fejér Sándor . . . . . IV. éves
Glatter Gyula . . . . . III. „
Nagy Vilmos . . . . . IV. „
Pentelei Molnár János . . III. „
5 Vesztróczy Manó . . . . IV. „

Második félévben:

Fejér Sándor . . . . . IV. éves
Glatter Gyula . . . . . III. „
Nagy Vilmos . . . . . IV. „
Pentelei Molnár János . . III. „
5 Vesztróczy Manó . . . . IV. „

6 II. számú *festészeti mesteriskolai* továbbképző növendékek.

Első félévben:

Gebauer Ernő . . . . . III. éves
Novák Sándor . . . . . III. „
Rakssányi Dezső . . . . . III. „
Szent-Istványi Gyula . . III. „

Második félévben:

Gebauer Ernő . . . . . III. éves
Novák Sándor . . . . . III. „
Rakssányi Dezső . . . . . III. „
Szent-Istványi Gyula . . III. „

7. *Szobrászati mesteriskolai* továbbképző növendékek.

Első félévben:

Bory Jenő . . . . . I. éves
Rápolty Lajos . . . . . III. „
Székely Károly . . . . . IV. „

Második félévben:

Bory Jenő . . . . . I. éves
Rápolty Lajos . . . . . III. „
Székely Károly . . . . . IV. „
Vaszari László . . . . . IX. „

8. Női festőiskolai művésznövendékek

Első félévben :

Második félévben :

<p>Balló Mariska . . . . . I. éves Csapó Alexandrin . . . . . IV. „ Csikos Antonia . . . . . IV. „ Daffinger Hanna . . . . . V. „ 5 Egyházy Erzsébet . . . . . III. „ Fodor Ilona . . . . . II. „ Gierglné Rausch Vilma . . III. „ Geönczy Ilona . . . . . IV. „ Gimzer Etelka . . . . . IV. „ 10 Horváth Ilona . . . . . II. „ Kalicza Erzsi . . . . . IX. „ Kazacsay Gerőné . . . . . II. „ Korányi Sarolta . . . . . III. „ Lóser Mária . . . . . V. „ 15 Schulhof Aranka . . . . . III. „ Szendi Kornélia . . . . . I. „ Vajda Teréz . . . . . III. „ 18 Vámosyné Előd Karola . IV. „</p>	<p>Balló Mariska . . . . . I. éves Csapó Alexandrin . . . . . IV. „ Csikos Antonia . . . . . I. „ Daffinger Hanna . . . . . V. „ 5 Egyházy Erzsébet . . . . . III. „ Fodor Ilona . . . . . II. „ Fränkel Ilka . . . . . I. „ Gierglné Rausch Vilma . . III. „ Geönczy Ilona . . . . . IV. „ 10 Gimzer Etelka . . . . . IV. „ Horváth Ilona . . . . . II. „ Hranitzky Ilona . . . . . I. „ Kalicza Erzsi . . . . . IX. „ Kazacsay Gerőné . . . . . II. „ 15 Korányi Sarolta . . . . . III. „ Kromberger Valéria . . . . I. „ Lóser Mária . . . . . I. „ Schulhof Aranka . . . . . III. „ Szendi Kornélia . . . . . I. „ 20 Vajda Teréz . . . . . III. „ 21 Vámosyné Előd Karola . IV. „</p>
--	--

Az összes művésznövendékek száma :

Az első félévben   volt 75 férfi és 44 nő, együtt 119.
 A második „   „ 76 „ „ 49 „ „ 125.

Rajztanárképző főiskolai növendékek.

1. Polgári iskolai rajztanítójelöltek.

Első félévben :

	Antal Sándor	II. éves
	Boros Mór	I. „
	Burgolits István	I. „
	Cseh J. Lajos	II. „
5	Czenz János	H. „
	Czira Károly	I. „
	Horváth Géza	I. „
	Izay Károly	I. „
	József Dezső	I. „
10	Pazsiczky Sándor	III. „
	Szölgyémy Endre	I. „
	Weber Albin	I. „
13	Weywara Vilmos	III. „

Második félévben :

	Antal Sándor	II. éves
	Burgolits István	I. „
	Cseh J. Lajos	II. „
	Czenz János	II. „
5	Czira Károly	I. „
	Horváth Géza	I. „
	Izay Károly	I. „
	József Dezső	I. „
	Kurtay Ernő	I. „
10	Pazsiczky Sándor	III. „
	Ponghó István László	I. „
	Szölgyémy Endre	I. „
	Vad Péter	I. „
	Weber Albin	I. „
15	Weywara Vilmos	III. „

2. Középiskolai rajztanárjelöltek.

Első félévben :

	Angyal Géza	III. éves
	Arnhold Béla	III. „
	Baló Ákos	I. „
	Bardócz Lajos	IV. „
5	Bartus Ödön	I. „
	Beron Gyula	IV. „
	Biczó András	II. „
	Biczó Ilona	III. „
	Bognár János	I. „
10	Bottka Miklós	IV. „
	Bundschuh Ottó	II. „

Második félévben :

	Angyal Géza	III. éves
	Arnhold Béla	III. „
	Baló Ákos	I. „
	Bardócz Lajos	IV. „
5	Bartus Ödön	I. „
	Beron Gyula	IV. „
	Biczó András	II. „
	Biczó Ilona	III. „
	Bognár János	I. „
10	Bottka Miklós	IV. „
	Bundschuh Ottó	II. „

Első félévben :

Második félévben :

	Buszek Jenő . . . . . III. éves		Buszek Jenő . . . . . III. éves
	Czékus Kálmán . . . . IV. „		Czékus Kálmán . . . . IV. „
	Darvasi István . . . . I. „		Darvasi István . . . . I. „
15	Dienes János . . . . IV. „	15	Dienes János . . . . IV. „
	Donghó Gy. Géza . . . . I. „		Donghó Gy. Géza . . . . I. „
	Edvi Illés Jenő . . . . II. „		Edvi Illés Jenő . . . . II. „
	Egyed Erna . . . . . II. „		Egyed Erna . . . . . II. „
	Fankovich Tibor . . . . I. „		Fankovich Tibor . . . . I. „
20	Fáyl Frigyes . . . . . II. „	20	Fáyl Frigyes . . . . . II. „
	Gaal Imre . . . . . II. „		Gaal Imre . . . . . II. „
	Gabos László . . . . . II. „		Gabos László . . . . . II. „
	Gál Ferencz . . . . . II. „		Gál Ferencz . . . . . II. „
	Göbel Árpád . . . . . III. „		Greisinger Ilona . . . . I. „
25	Graul Irén . . . . . I. „	25	Gyökér László . . . . . II. „
	Greisinger Ilona . . . . I. „		Hajós Károly . . . . . I. „
	Gyökér László . . . . . II. „		Holéczy Miklós . . . . . IV. „
	Hajós Károly . . . . . I. „		Holczmüller János . . . . I. „
	Holéczy Miklós . . . . . IV. „		Holló László . . . . . IV. „
30	Holczmüller János . . . . I. „	30	Horn Antal . . . . . IV. „
	Horn Antal . . . . . IV. „		Illyés Árpád . . . . . IV. „
	Illyés Árpád . . . . . IV. „		Imrey Ferencz . . . . . III. „
	Imrey Ferencz . . . . . III. „		Járossy Gyula . . . . . III. „
	Járossy Gyula . . . . . III. „		Kerner Pál . . . . . IV. „
35	Kerner Pál . . . . . IV. „	35	Kompolthy Béla . . . . . II. „
	Klauz Lajos Jenő † . . . . IV. „		Kondor József . . . . . IV. „
	Kompolthy Béla . . . . . II. „		Koronthály Jenő . . . . . III. „
	Kondor József . . . . . IV. „		Korcsmáros János . . . . IV. „
	Koronthály Jenő . . . . . III. „		Kovács Ágoston . . . . . II. „
40	Korcsmáros János . . . . IV. „	40	Kögler Árpád . . . . . I. „
	Kovács Ágoston . . . . . II. „		Köves Boldizsár . . . . . II. „
	Kögler Árpád . . . . . I. „		Kövesdy Géza . . . . . IV. „
	Köves Boldizsár . . . . . II. „		Kugler Ede . . . . . IV. „
	Kövesdy Géza . . . . . IV. „		Lakos János . . . . . IV. „
45	Kugler Ede . . . . . IV. „	45	Laurencsik Béla . . . . . I. „
	Kurtay Ernő . . . . . I. „		Leidenfrost Sándor . . . . III. „
	Lakos János . . . . . IV. „		Lénárd Imre . . . . . II. „
	Laurencsik Béla . . . . . I. „		Lovaghy Dénes . . . . . IV. „
	Leidenfrost Sándor . . . . III. „		Majorovits Lajos . . . . . IV. „
50	Lenárd Imre . . . . . II. „	50	Markó Lajos . . . . . IV. „
	Lovaghy Dénes . . . . . IV. „		Matusek István . . . . . I. „
	Majorovits Lajos . . . . . IV. „		Molnár György . . . . . III. „
	Markó Lajos . . . . . IV. „		Müller Ferencz . . . . . III. „
	Matusek István . . . . . I. „		Noll József . . . . . III. „
55	Molnár György . . . . . III. „	55	Novák András . . . . . IV. „
	Müller Ferencz . . . . . III. „		Pauer Mariska . . . . . I. „

Első félévben :

Második félévben :

Noll József . . . . . III. éves	Petrovits Emil . . . . . III. éves
Novák András . . . . . IV. „	Pichler Pál . . . . . IV. „
Pauer Mariska . . . . . I. „	Pilch Dezső . . . . . III. „
60 Petrovits Emil . . . . . III. „	60 Plossek Aladár . . . . . I. „
Pichler Pál . . . . . IV. „	Pokorny I László . . . . . I. „
Pilch Dezső . . . . . III. „	Reischel Károly . . . . . I. „
Plossek Aladár . . . . . I. „	Rónay Kazimir . . . . . I. „
Ponghó I. László . . . . . I. „	Schwarz Oszkár . . . . . I. „
65 Pokorny I. László . . . . . I. „	65 Schudich Lajos . . . . . II. „
Reischel Károly . . . . . I. „	Schunn Viktor . . . . . IV. „
Rónay Kazimir . . . . . I. „	Spolarich László . . . . . II. „
Schwarz Oszkár . . . . . I. „	Szabó Béla . . . . . III. „
Schudich Lajos . . . . . II. „	Szabó Dezső . . . . . III. „
70 Schunn Viktor . . . . . IV. „	70 Szabó Lajos . . . . . II. „
Spolarich László . . . . . II. „	Szalay László . . . . . I. „
Szabó Béla . . . . . III. „	Szántó Lajos . . . . . I. „
Szabó Dezső . . . . . III. „	Szende Dezső . . . . . III. „
Szabó Lajos . . . . . II. „	Tarján Vilmos . . . . . III. „
75 Szalay Gyula . . . . . IV. „	75 Thain János . . . . . II. „
Szántó Lajos . . . . . I. „	Teplanszky Sándor . . . . . IV. „
Szende Dezső . . . . . III. „	Tetty Emil . . . . . IV. „
Tarján Vilmos . . . . . III. „	Tichy Kálmán . . . . . II. „
Thain János . . . . . II. „	Thome Norbert . . . . . I. „
80 Teplanszky Sándor . . . . . IV. „	80 Török Jenő . . . . . I. „
Tetty Emil . . . . . IV. „	Vadon Benjamin . . . . . I. „
Tichy Kálmán . . . . . II. „	Vagács Géza . . . . . I. „
Thome Norbert . . . . . I. „	Vizy Dezső . . . . . III. „
Török Jenő . . . . . I. „	Wiesner Frigyes . . . . . II. „
85 Török Károly . . . . . I. „	85 Zolnay Géza . . . . . II. „
Vad Péter . . . . . I. „	
Vadon Benjamin . . . . . I. „	
Vagács Géza . . . . . I. „	
Vizy Dezső . . . . . III. „	
90 Wiesner Frigyes . . . . . II. „	
91 Zolnay Géza . . . . . II. „	

3. Tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltek.

Első félévben :

Második félévben :

Pécs Gyula	polg. isk. okl. rajzt.	Pécs Gyula	polg. isk. okl. rajzt.
Tóder Gyula	„ „ „ „	Tóder Gyula	„ „ „ „
3 Vizhányó Károly	„ „ „ „	3 Vizhányó Károly	„ „ „ „

4. Továbbképző okl. rajztanárok.

Első félévben :

Laszgallner Oszkár . . .	VI. éves
Martin Jenő	VI. „
Pap Nándor	VI. „
Tichy Gyula	V. „
5 Vida Árpád	V. „

Második félévben :

Garzó Berthold	VIII. éves
Király Jenő	V. „
Kőváry Szilárd	V. „
Martin Jenő	VI. „
5 Pap Nándor	VI. „
Szent-Istványi Gyula . . .	V. „
Ürmös Péter	V. „
8 Vida Árpád	V. „

5. Rendkívüli iparisk. rajztanítójelöltek.

Első félévben :

Hidvégi Kálmán
2 Hoffer Lajos

Második félévben :

Hidvégi Kálmán
2 Hoffer Lajos

6. Polgári iskolai rajztanítónőjelöltek.

Első félévben :

Abonyiné K. Margit . . .	IV. éves
Ábrahám Alice	elők
Balla Margit	„
Bauer Dorottya	III. éves
5 Bárány Gizella	III. „
Borhy Mária	I. „
Borosnyay Jolán	III. „
Csemez Jolán	II. „
Dapsy Klementina	I. „
10 Deutsch Margit	elők.
Fábry Vilma	III. éves
Ferentzi Margit	IV. éves
Flössel Margit	IV. „
Gruber Hedvig	III. „
15 Gyárfás Ilona	I. „
Haller Stefánia	IV. „
Hegyeshalmi Margit	elők.
Helcz Edith	II. éves
Holczmann Frida	elők.
20 Horváth Margit	I. éves
Jakab Erzsébet	IV. „
Karády Etelka	III. „

Második félévben :

Abonyiné K. Margit . . .	IV. éves
Ábrahám Alice	elők.
Balla Margit	„
Bauer Dorottya	III. éves
5 Bárány Gizella	III. „
Borhy Mária	I. „
Borosnyay Jolán	III. „
Csemez Jolán	II. „
Dapsy Klementina	I. „
10 Deutsch Margit	elők.
Fábry Vilma	III. éves
Ferentzi Margit	IV. éves
Flössel Margit	IV. „
Graul Irén	I. „
15 Gruber Hedvig	III. „
Gyárfás Ilona	I. „
Haller Stefánia	IV. „
Hegyeshalmi Margit	elők.
Helcz Edith	II. éves
20 Holczmann Frida	elők.
Horváth Margit	I. éves
Karády Etelka	III. „

Első félévben :

	Killer Jolán	IV. éves
	Kokay Julia L. nővér	IV. „
25	Kovács Aranka	IV. „
	Lauer Gizella	elők.
	Lázár J. Georgina	II. éves
	Márkus Erzsébet	I. „
	Matskássy Paula	II. „
30	Miklós Ida	IV. „
	Müller Ágosta	I. „
	Nagy Kornélia	IV. „
	Pammer Emilia	II. „
	Páris Erzsébet	IV. „
35	Pesty Margit	III. „
	Prenoszil Ilona	II. „
	Rauscher Julia	IV. „
	Rucsinszky Anna	elők.
	Rybár Edith	II. éves
40	Sándor Klára	I. „
	Szabó Julia	III. „
	Szécsi Ilona	II. „
	Széll Aranka	elők.
	Thalmayer Ida	I. éves
45	Togán Szilvia	I. „
	Tötössy Edith	III. „
	Varga Ibolya	III. „
	Warga Irén	III. „
49	Zala Mária	II. „

Második félévben :

	Killer Jolán	IV. éves
	Kokay Julia L. nővér	IV. „
25	Kovács Aranka	IV. „
	Lauer Gizella	elők.
	Lázár J. Georgina	II. éves
	Márkus Erzsébet	I. „
	Matskássy Paula	II. „
30	Miklós Ida	IV. „
	Müller Ágosta	I. „
	Nagy Kornélia	IV. „
	Pammer Emilia	II. „
	Páris Erzsébet	IV. „
35	Pesty Margit	III. „
	Prenoszil Ilona	II. „
	Rauscher Julia	IV. „
	Rucsinszky Anna	elők.
	Rybár Edith	II. éves
40	Sándor Klára	I. „
	Szabó Julia	III. „
	Szécsi Ilona	II. „
	Széll Aranka	elők.
	Thalmayer Ida	I. éves
45	Togán Szilvia	I. „
	Tötössy Edith	III. „
	Varga Ibolya	III. „
	Warga Irén	III. „
49	Zala Mária	II. „

7. Továbbképző okl. rajztanítónők.

Első félévben :

	Augusztiny Kornélia	VII. éves
	Bizell Margit	VI. „
	Brózik Felicitás	VII. „
	Juszth Emilia	VI. „
5	Kégly Ilona	VI. „
	Payer Gizella	VI. „
	Rombauer Erzsébet	V. „
	Scheller Margit	VI. „
	Staub Cecilia	VII. „
10	Veres Izabella	VII. „
11	Volarich Ida	VII. „

Második félévben :

	Augusztiny Kornélia	VII. éves
	Brózik Felicitás	VI. „
	Juszth Emilia	VI. „
	Kégly Ilona	VI. „
5	Marschalkó Etelka	V. „
	Payer Gizella	VI. „
	Rombauer Erzsébet	V. „
	Scheller Margit	VI. „
	Staub Cecilia	VII. „
10	Veres Izabella	VII. „
11	Volarich Ida	VII. „

Az összes rajztanár-, tanító- és tanítónő-jelöltek, valamint továbbképző okl. rajztanár és tanítónők száma:

Az első félévben volt:

114 férfi és 60 nő, együtt 174

A második félévben volt:

112 férfi és 60 nő, együtt 172

IX.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az egyesített művészeti iskolák növendékei közül volt:

	I. félévben	II. félévben
1. Művésznövendék, férfi	75	76
2. „ „ nő	44	49
3. Rajztanár- és tanítójelölt	109	105
4. Rajztanítójelölt	49	49
5. Továbbképző okl. rajztanár	5	8
6. „ „ rajztanítónő	11	11
Összesen	293	298

Az I. félévben volt 189 férfi és 104 nő.

A II. „ „ 189 „ „ 109 „

A külön esti aktrajzolósi tanfolyamot látogatta:

férfi és nő 117.

A gyakorló iskolába járt 30 fiú és 16 leány; együtt 46.

A II. félévben mindössze: 461 látogató volt.

A szabályszerűen beiratkozott növendékek közül vallásra nézve volt:

	I. félévben	II. félévben
Róm. katolikus	174	174
Ág. evangélikus	32	33
Református	42	43
Izraelita	35	35
Görög katolikus	4	6
„ keleti	4	4
Unitárius	2	3
Összesen	293	298

Anyanyelvre nézve :

	I. félévben	II. félévben
Magyar	272	278
Német	13	13
Franczia	1	—
Horvát	2	2
Szerb	1	1
Tót	2	2
Román	2	2
	Összesen 293	298

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr által adományozott 25.000 korona ösztöndíjban részesült 20 rajztanár- és rajztanítójelölt, 6 rajztanítónőjelölt és 24 művésznövendék, összesen 50 látogató.

Egyes megyék és egyesületek által adományoztatott 5.600 K, ösztöndíj- és segélyben részesült 8 művésznövendék.

A kiszolgáltatott ösztöndíjak és segélyek összege . . . 30.600 K.

Jutalom és pályadíjak összege . . . . . 4.800 K.

Tájképfestészeti kirándulásokra fordított . . . . . 1.000 K.

Összesen : 36.400 K.

Tandíjfizetés alól felmentetett 85 növendék.

Az egyesített művésziskolák könyvtáraiban az 1908. évi december hó végén volt:

A főiskolánál :	7.785 kötet és 71 630 műlap	313.808·02 K. értékben
Az I. festészeti mesterisk. :	829 „ — „	31.228·48 „ „
A II. „ „	256 „ 1.285 „	8.868·08 „ „
A szobrászati mesterisk. :	99 „ — „	4.614·05 „ „
A női festőiskolánál :	403 „ — „	9.102·05 „ „
Összesen	9.762 kötet és 72.915 műlap	367.620 68 K. értékben

Régi mesterek után készült képmásolat-gyűjtemény

álladéka . . . . . 37 drb 47.649— K. értékben

Jelmez, illetőleg öltözet rész van . . . . . 419 „ 21.272— K. „

Taneszköz, bútorzat s egyéb felszerelési tárgy van

21.318 drb 30.187·54 K. „

Mindössze van : 103.166 drb 466.729·22 K. értékben

Elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteire : tanszerek, tananyagok, könyvtárra és előminták díjazására 40.000 korona fordított.

TARTALOM.

	Oldal
I. Morelli Gusztáv	3
II. Az év történetéből	9
<i>a)</i> a képzőművészeti főiskolára vonatkozólag	9
<i>b)</i> a képzőművészeti főiskolával egyesített művésziskolákra vonatkozólag	19
III. A Rajztanárképző főiskola tanterve	23
IV. Tájékoztató	38
<i>a)</i> Kivonat a „Szépművészeti Akadémia“ felvételi-, tanul- mányi- és rendszabályaiból	39
<i>b)</i> Kivonat a „Rajztanárképző Főiskola“ felvételi-, tanulmányi- és rendszabályaiból	44
<i>c)</i> Általános rendszabályok	56
V. A tanszemélyzet névsora	61—62
VI. A rajztanárvizsgáló-bizottsági tagok névsora	63
VII. A képesítő vizsgálatok eredménye	64
VIII. A növendékek névsora	65
IX. Statisztikai adatok	76
